

Ministerie van Defensie

2012

jaarverslag

Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst

2012

jaarverslag

Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst

Voorwoord

Hierbij bied ik u het openbaar jaarverslag van de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD) aan. Het jaarverslag vormt de publieke verantwoording over de inzet en handelswijze van de MIVD over 2012 en geeft een doorkijk naar de aandachtsgebieden en activiteiten in 2013.

Nederland is gebaat bij een krijgsmacht die berekend is op haar taak. Nederland heeft een open samenleving en is voor haar welvaart mede afhankelijk van Europa en de wereld. Veiligheid, en dus vrijheid, is niet vanzelfsprekend. De krijgsmacht wordt ingezet om onze vrijheid en veiligheid te waarborgen en de Nederlandse belangen te dienen. De MIVD levert tijdig betrouwbare en hoogwaardige inlichtingen en veiligheidsinformatie die noodzakelijk zijn voor een effectieve inzet van de krijgsmacht.

Het jaarverslag geeft weer hoe de MIVD invulling heeft gegeven aan de aan haar opgelegde taken. In het jaarverslag kunt u lezen over geopolitieke ontwikkelingen in belangwekkende regio's, gebeurtenissen op het terrein van (contra) inlichtingen en ook over bedrijfsvoeringsontwikkelingen binnen de MIVD.

DE MINISTER VAN DEFENSIE
J.A. Hennis-Plasschaert

Inhoudsopgave

Voorwoord 3

Inleiding 7

Hoofdstuk 1 | Richten 9

Wettelijke taak	9
Jaarplan op basis van IVD en Awb door toepassing van 'wegen & prioriteren'	9
Research & Development	9
Ontwikkeling cyber inlichtingenvermogen	10
Defensiebrede Inlichtingen- & Veiligheidsnetwerk (I&V-netwerk)	13
Integraal sturen op capaciteit	13
Inzet van bijzondere bevoegdheden van de MIVD	13

Hoofdstuk 2 | Inrichten 15

Reorganisatie	15
Personele Bezetting	15
Uitzendingen	15
Informatie- en communicatietechnologie (ICT)	15
Documentaire informatievoorziening	15
Financiën	15
Materieelbeheer	15
Huisvesting	16
Ontwikkelingen informatieverwerving en – verwerking	16
<i>Geospatial Intelligence (GEOINT)</i>	16
<i>Imagery Intelligence (IMINT)</i>	16
<i>Open Source Intelligence (OSINT)</i>	16
<i>Classified Intelligence (CLASSINT)</i>	16
<i>Signals Intelligence (SIGINT)</i>	16
<i>Computer Network Exploitation (CNE)</i>	19
<i>Human Intelligence (HUMINT)</i>	19

Samenwerking	19
<i>Nationale Sigint Organisatie (NSO)</i>	19
<i>Project Symbolon</i>	19
<i>Platform 13</i>	20
<i>Platform Interceptie Decryptie en Signaalanalyse (PIDS)</i>	20
<i>Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV)</i>	20
<i>Contra Terrorisme (CT) Infobox</i>	21
<i>Chemisch, Biologisch, Radiologisch, Nuclear en Explosief (CBRN/E)</i>	21
<i>Nationale onderzoeksagenda</i>	21
<i>Bilaterale internationale samenwerking</i>	21
<i>Multinationaal</i>	22
<i>Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO)</i>	22
<i>Battlefield Information Collection and Exploitation Systems (BICES)</i>	23
<i>Nato Intelligence Fusion Center (NIFC)</i>	23
<i>Europese Unie (EU)</i>	23
<i>Multinational Industrial Security Working Group (MISWG)</i>	23

Hoofdstuk 3 | Verrichten 25

Thematische aandachtsgebieden	25
<i>Spionage</i>	25
<i>Rechts-extremisme</i>	25
<i>Antimilitarisme</i>	25
<i>Internationaal terrorisme</i>	25
<i>Radicalisering</i>	28
<i>Contraproliëratie</i>	26
<i>Prolifëratie van massavernietigingswapens</i>	26
<i>Ontwikkelingen met betrekking tot kernwapens en overbrengingsmiddelen</i>	27
<i>Ontwikkelingen met betrekking tot chemische en biologische wapens</i>	28
<i>Verwerving van relevante kennis, apparatuur en materialen</i>	28
<i>Exportcontrole</i>	28
<i>Resultaten</i>	28
Militaire techniek	29

Geografische aandachtsgebieden	31	Veiligheidsonderzoeken	52
Balkan	31	Bezwaarschriften en beroepszaken Wvo	52
Kosovo		Ontwikkelingen	52
Bosnië-Herzegovina		Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV)	53
Midden-Oosten	32		
Jemen/ GCC			
Libanon / Syrië			
Palestijnse Gebieden			
Iran			
Azië	36		
Afghanistan			
Kunduz			
Russische Federatie			
Oekraïne			
Zuidelijke Kaukasus			
Centraal Azië			
China			
Noord-Korea			
Afrika	41		
Hoorn van Afrika			
Kenia en Ethiopië			
Somalië			
Puntland			
Zuid-Sudan			
Centraal Afrika			
Latijns-Amerika en de Cariben	46		
Venezuela			
Veiligheidsbevordering	47		
Meldingen van veiligheidsincidenten	47		
Industrieveiligheid	47		
Computer Network Defence	49		
Luchtfotografie	49		
Request for Visit (RfV)	50		
Elektronische veiligheidsonderzoeken	50		
Vooruitblik	50		
		Hoofdstuk 4 Verantwoorden	55
		Verantwoordelijkheid	55
		Raad voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (RIV)	55
		Comité Verenigde Inlichtingendiensten Nederland (CVIN)	55
		Gezamenlijke Comité Terrorismebestrijding (GCT)	55
		Tweede Kamer	55
		Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CIVD)	55
		Commissie van Toezicht betreffende de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CTIVD)	56
		Verzoek om kennisneming	56
		Klachten	56
		Wetgeving	56
		Lerend Vermogen	57
		Nawoord	59
		Jaarverslag	59
		Vooruitblik op 2013	59
		Lijst van afkortingen	60

Inleiding

Het openbaar jaarverslag van de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD) vormt de publieke verantwoording over de inzet en handelswijze van de dienst over 2012. In dit jaarverslag presenteert de MIVD een terugblik over 2012 door middel van de keten 'Richten – Inrichten – Verichten – Verantwoorden'. Daarbij geeft het verslag ook een doorkijk naar de aandachtsgebieden en activiteiten in 2013.

De MIVD is een flexibele, betrouwbare en unieke leverancier van kwalitatief hoogwaardige inlichtingen- en veiligheidsinformatie waarmee een onmisbare bijdrage wordt geleverd aan de opbouw, gereedstelling en inzet van de Nederlandse krijgsmacht en eigenstandige informatiepositie van Nederland: voorspellend vermogen ten behoeve van handelingsperspectief.

De MIVD is een vraaggestuurde organisatie. Dat betekent dat de Commandant der Strijdkrachten (CDS) en de Hoofddirecteur Algemene Beleidszaken (HDAB) jaarlijks hun 'Inlichtingen- en Veiligheidsbehoefte Defensie' (IVD) kenbaar maken. Naast defensie stellen ook andere departementen en overheidsdiensten¹ vragen aan de MIVD en AIVD, die worden verwoord in het Aanwijzingsbesluit buitenlandtaak (Awb) van de minister-president. Het Awb regelt in lijn met de Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (Wiv 2002) ook de verdeling van aandachtsgebieden tussen de MIVD en de AIVD. In de IVD en het Awb staan onderwerpen van onderzoek waarover informatie verzameld en geanalyseerd wordt die via andere kanalen niet of moeilijk te verkrijgen is. De IVD heeft een geldigheidsduur van een jaar en het Awb van vier jaar. De vragen die aan de MIVD worden gesteld, worden door de dienst vertaald in onderzoeksopdrachten. Aan de onderzoeken wordt een bepaalde diepgang gegeven en worden activiteiten ontplooid die richting moeten geven aan de doelmatige en doeltreffende inzet van schaarse capaciteiten. Dat wordt beschreven in het hoofdstuk 'Richten'.

¹ Ministerie van Defensie (o.m. Minister, CDS, Directie Operaties, HDAB, HDB, OPCO's, ingezette eenheden/staven), Algemene Zaken, Buitenlandse Zaken, Binnenlandse Zaken en Koninkrijksaangelegenheden, Veiligheid en Justitie (NCTV, Openbaar Ministerie, politie), Economische Zaken.

De MIVD is voorbereid op zijn taak, maar heeft niet onbeperkt de beschikking over personeel en middelen. Daarom zal de inrichting wijzigen door onder andere technologische ontwikkelingen en financiële randvoorwaarden (bezuinigingen). Het hoofdstuk 'Inrichten' behandelt die aspecten.

Het primaire proces van de MIVD is gericht op het produceren van (contra)inlichtingen- en veiligheidsproducten, in vele soorten en maten en over diverse onderwerpen, afhankelijk van de wensen en noden van de opdrachtgevers. Het hoofdstuk 'Verrichten' behandelt de onderwerpen en producten die in 2012 zijn gemaakt. Daarbij is vanzelfsprekend informatie gepresenteerd die ontstaat is van gegevens die de positie van de MIVD, zijn opdrachtgevers, de wijze van opereren of de veiligheid van zijn bronnen kunnen schaden. Dat is inherent aan het werkveld van een inlichtingen- en veiligheidsdienst en is ook voorgeschreven in de Wiv 2002. De MIVD huldigt het adagium 'zo open als mogelijk, zo gesloten als nodig'.

De MIVD mag, onder voorwaarden uit de Wiv 2002, in de uitoefening van zijn taken gebruik maken van bijzondere bevoegdheden om achter informatie te komen die anders verborgen blijft. De dienst moet dit verantwoorden. Dit wordt beschreven in het hoofdstuk 'Verantwoorden'.

Het jaarverslag 2012 is afgesloten op 31 december 2012.

Hoofdstuk 1 | Richten

Dit hoofdstuk beschrijft de wettelijke taken van de MIVD, de ontwikkelingen die zijn ingezet of worden voorzien en de wijze waarop behoeften aan (contra-) inlichtingen en veiligheid worden vertaald naar planning van werkzaamheden en inzet van capaciteit. Tot slot wordt een vooruitblik gegeven op het jaar 2013.

Wettelijke taak

In de Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (Wiv 2002) zijn de 6 taken van de MIVD vastgelegd.

De inlichtingentaak is internationaal georiënteerd. Die bestaat uit het verrichten van onderzoek naar factoren die van invloed zijn op de handhaving en bevordering van vrede en veiligheid en de internationale rechtsorde voor zover de krijgsmacht daarbij is of kan worden betrokken. De MIVD ondersteunt met inlichtingen- en veiligheidsproducten de politieke en ambtelijke leiding van Defensie en overige bewindslieden bij het besluitvormingsproces over de opbouw van de krijgsmacht en over deelname aan operaties. Als tot deelname is besloten, dan levert de MIVD deze producten vanaf de voorbereiding en uitvoering tot en met de afbouw van de missie.

Tevens verricht de MIVD onderzoek om de veiligheid en de paraatheid van de Nederlandse krijgsmacht te waarborgen. Dit doet de MIVD onder meer door het instellen van veiligheidsonderzoeken naar personen die (willen) werken bij Defensie en naar personen die een vertrouwensfunctie uitoefenen bij bedrijven die gerubriceerde werkzaamheden voor Defensie uitvoeren.

De contra-inlichtingentaak van de MIVD betreft onderzoek naar mogelijke dreigingen van terrorisme, extremisme, spionage, sabotage en subversie tegen Defensie. Het doel is het tijdig onderkennen en identificeren van dreigingen tegen Defensie en gerelateerde organisaties en het op basis hiervan (laten) treffen van beschermingsmaatregelen.

De uitvoering van het Aanwijzingsbesluit buitenlandtaak (Awb) van de minister-president met daarin tevens de behoeftestelling van de minister van Buitenlandse zaken en de verdeling van aandachtsgebieden tussen MIVD en AIVD is in de Wiv 2002 geregeld.

Een andere taak van de MIVD is het bevorderen van de beveiliging en het verhogen van veiligheidbewustzijn. Dit gebeurt onder meer door het geven van adviezen op het gebied van personele, materiële en gegevensveiligheid. Zo verstrekt de MIVD na het doen van een audit op verzoek van een Nederlandse onderneming een *Facility Security Clearance*, zodat deze kan meedingen naar binnen- of buitenlandse opdrachten.

Ook draagt de MIVD binnen het stelsel Bewaken en Beveiligen in interdepartementaal verband bij aan het opstellen van dreiginganalyses voor de beveiliging van personen, objecten en diensten met een militaire relevantie.

Jaarplan op basis van IVD en Awb door toepassing van 'wegen & prioriteren'

De MIVD is een vraaggestuurde organisatie en stelt op basis van alle vragen en behoeftes in de Inlichtingen- en Veiligheidsbehoefte Defensie IVD en het Awb na een eerste proces van 'wegen & prioriteren' een jaarplan op dat aangeeft op welke vragen welke capaciteit wordt gezet. De behoeftehouders van de MIVD hebben in het proces van 'wegen & prioriteren' een belangrijke rol. In dit proces wordt vooral gewerkt met dekkingsgraden. De dekkingsgraad geeft de mate van inzicht van de MIVD weer in het onderzochte fenomeen, ook wel inlichtingenpositie genoemd.

Het jaarplan wordt afgestemd met de AIVD en door de minister van Defensie aan de Raad voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (RIV) gepresenteerd en de leden van de Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CVID) aangeboden. Het jaarplan heeft een meerjarig karakter om aan te kunnen sluiten bij de eveneens meerjarige begrotingscyclus.

Naast de planbare behoefte zijn er lopende het jaar vanzelfsprekend ook niet-planbare vragen, gedreven door bijvoorbeeld de actualiteit en/of incidenten. Deze behoeftes kunnen de uitvoering van het jaarplan doorkruisen.

De MIVD evalueert periodiek de voortgang in de onderzoeksopdrachten en de daarbij behaalde resultaten. Daarbij worden ook de behoeftehouders naar hun opvattingen gevraagd (klanttevredenheidsonderzoek). De evaluaties kunnen aanleiding geven tot bijsturing van het inlichtingenproces en daarin gestelde prioriteiten evenals bijsturing van ondersteunende bedrijfsvoering. De evaluaties kunnen ook dienen als onderbouwing voor aanvullende middelen. Deze systematiek maakt een effectievere en transparante aansturing van het (contra-) inlichtingenproces en een doelmatiger inzet van de beschikbare middelen mogelijk.

Research & Development

In 2012 is een MIVD *research & development* (R&D) - plan gemaakt. Het R&D-plan heeft als doel de verbinding te maken met (inter-) departementale R&D initiatieven alsmede studies en behoeftestellingen. Samenwerking met strategische partners zowel binnen als buiten het overheidsdomein moet daarbij de aanwezige kennis en kunde mobiliseren. Ook is in 2012 intensiever samenwerking gezocht met kennispartners uit het veiligheidsdomein.

Ontwikkeling cyber inlichtingenvermogen

De opkomst van het digitale domein en de toenemende onderlinge verbondenheid van systemen, zorgen ervoor dat de mogelijkheid om informatie te vergaren enorm is toegenomen. Het bezitten van een hoogwaardige inlichtingenpositie in het digitale domein is een voorwaarde voor zowel de bescherming van de eigen infrastructuur als voor de uitvoering van operaties. Defensie moet zich hebben op de dreigingen in het digitale domein waaraan zij kan worden blootgesteld om zich daar effectief tegen te kunnen wapenen. Dit vereist inzicht in zowel de technische dreiging als de mogelijkheden en intenties van (potentiële) tegenstanders en aanvallers.

In de Defensie Cyber Strategie (juni 2012) staat daarom dat de MIVD moet beschikken over inlichtingencapaciteiten om informatie te verwerven, te analyseren en daarover tijdig te rapporteren. Ook zal de dienst over het vermogen moeten beschikken inlichtingenactiviteiten van anderen te verstoren en een halt toe te roepen. De inlichtingenactiviteiten van de MIVD in het digitale domein worden vanzelfsprekend binnen de wettelijke kaders uitgevoerd.

De MIVD vergroot de capaciteit voor het verwerven van informatie binnen het digitale domein. De activiteiten omvatten onder meer het infiltreren in computers en netwerken om gegevens te verkrijgen, het in kaart brengen van relevante delen van het digitale domein, het monitoren van vitale netwerken en het doorgronden en het anticiperen op de werking van en de techniek achter aanvalsmiddelen. De vergaarde informatie wordt gebruikt voor *early warning* inlichtingenproducten, het opstellen van een *cyber* dreigingsbeeld, het versterken van de inlichtingenproductie in brede zin en het uitvoeren van contra-inlichtingenactiviteiten. Het digitale inlichtingenvermogen kan niet los worden gezien van inlichtingencapaciteiten als *signal intelligence* (SIGINT) en *human intelligence* (HUMINT) en het MIVD contra-inlichtingenvermogen. Doorslaggevend voor de doeltreffendheid van het optreden is de gecombineerde inzet van schaarse expertise en middelen. De MIVD en AIVD intensiveren daartoe ook op het onderwerp SIGINT/*cyber* de samenwerking maximaal met het project Symbolon (zie hiervoor ook hoofdstuk 2).

Gedurende 2012 is de verdere opbouw van het *cyber* inlichtingenvermogen bij de MIVD door verschillende initiatieven vorm gegeven. De MIVD maakt daarbij onderscheid tussen *Computer Network Defence* (CND), de versterking van de digitale weerbaarheid, en *Computer Network Exploitation* (CNE), waarbij het gaat om versterking van de inlichtingenpositie in het digitale domein. De CNE activiteiten zijn beschreven in hoofdstuk 2 onder de kop 'Ontwikkelingen informatieverwerving en -verwerking' en de activiteiten op gebied van CND in hoofdstuk 3 onder de kop 'Veiligheidsbevordering'.

De laatste vorm van optreden in het digitale domein is *Computer Network Attack* (CNA). Dit betreft het optreden in het digitale domein met een militair oogmerk door de inzet van offensieve *cybercapaciteiten* die tot doel hebben het handelen van de tegenstander te beïnvloeden of onmogelijk te maken. Gelet op de taken en (bijzondere) bevoegdheden van de MIVD beschikt de MIVD over unieke en voor offensieve capaciteiten essentiële expertise en mogelijkheden. De MIVD vervult derhalve conform de *Defensie Cyber Strategie* een belangrijke rol bij het realiseren van het offensieve *cybervermogen* van Defensie. De uiteindelijke gereedstelling van offensieve *cybercapaciteiten* is een verantwoordelijkheid van het in 2014 op te richten *Defensie Cyber Commando*. Inzet van capaciteit voor offensieve doeleinden gebeurt altijd onder verantwoordelijkheid en met de bevoegdheden van de CDS. Eind 2012 is door de Stuurgroep Cyber binnen Defensie een werkgroep ingesteld die in de loop van 2013 over ondermeer verschijningsvormen van CNA en aanbevelingen doet voor organisatorische inbedding binnen Defensie zal rapporteren aan de stuurgroep.

Defensiebrede Inlichtingen- & Veiligheidsnetwerk (I&V-netwerk)

Het defensiebrede I&V-netwerk bestaat uit de MIVD, het Joint Intelligence Surveillance Target Acquisition and Reconnaissance Commando (JISTARC) en overige inlichtingenelementen van de Operationele Commando's. In 2012 is het netwerk beschreven zoals dit er na de reorganisaties binnen Defensie uit zal komen te zien.

De CDS en de directeur MIVD gezamenlijk hebben aan de hand van de conclusies die in dit rapport worden getrokken over tekortkomingen in het defensiebrede I&V-netwerk een aantal verbeterinitiatieven opgesteld die medio 2013 moeten leiden tot een optimale samenhang en samenwerking binnen dit netwerk. De belangrijkste initiatieven zijn het harmoniseren van de ICT-ondersteuning, het beschrijven van loopbaanmogelijkheden en het inrichten van een regie en coördinatiefunctie binnen het I&V-netwerk.

Integraal sturen op capaciteit

Sinds 2012 wordt integraal gestuurd op capaciteit via het proces 'wegen & prioriteren'. Dit proces heeft betrekking op het gehele (contra-) inlichtingenproces; het vergelijkt en beoordeelt aandachtsgebieden evenals de door de MIVD in dat kader te leveren inspanningen in hun onderlinge samenhang. De hieruit voortvloeiende keuzes worden op directieniveau vastgesteld als de prioriteiten voor de dienst.

Inzet van bijzondere bevoegdheden van de MIVD

Voor het bereiken van de gewenste informatiepositie is het soms noodzakelijk om bijzondere bevoegdheden in te zetten. De inzet van bijzondere bevoegdheden door de MIVD is bij wet geregeld.

De onderzoekopdrachten worden opgedragen aan de teams van de MIVD. Het team maakt een overzicht van de benodigde informatie. Vervolgens maakt de MIVD de afweging over noodzakelijkheid, proportionaliteit en subsidiariteit van de eventuele inzet van bijzondere bevoegdheden. Daarbij wordt mede rekening gehouden met het gegeven dat de MIVD voor belangrijke dossiers over een eigenstandige, (grotendeels) onafhankelijke inlichtingenpositie moet beschikken en wordt vermeden dat de MIVD zijn rapporten moet baseren op niet-verifieerbare informatie van derden.

De geschetste afweging hangt telkens af van de omstandigheden en dient daarom ook in ieder individueel geval te geschieden. Om de integriteit van deze belangenafweging te waarborgen, geldt daarom een omvangrijk stelsel van procedures en intern en extern toezicht.

Al deze maatregelen en de verschillende vormen van toezicht, beschreven in hoofdstuk 4 Verantwoorden, dienen samen te waarborgen dat de MIVD op integere wijze invulling geeft aan de uitoefening van zijn taken, waarbij recht wordt gedaan aan de belangen van de personen en organisaties die onderzocht worden, evenals aan de belangen van een veilige democratische samenleving.

Hoofdstuk 2 | Inrichten

Wanneer visie, missie, ambitie en opdracht duidelijk zijn, dan komt het aspect “inrichten” aan de orde. Daarbij wordt gekeken naar factoren die te maken hebben met het inrichten of organiseren van de MIVD, waaronder personeelszaken, reorganisatie en samenwerkingsverbanden. Ook de medezeggenschapscommissie komt hier aan bod.

Reorganisatie

De MIVD heeft begin 2012 formeel de opdracht gekregen om te starten met de eerste fase van het reorganisatietraject in verband met de aan het ministerie van Defensie opgelegde bezuinigingsmaatregelen. De maatregelen moeten voor het jaar 2016 zijn uitgevoerd.

De reorganisatie wordt in twee fasen uitgevoerd, waarbij in de eerste fase de organisatie wordt geherstructureerd, ongeveer de helft van de opgelegde bezuinigingsmaatregelen worden doorgevoerd en een aantal bedrijfsprocessen wordt verbeterd. In de tweede fase wordt een aantal projecten afgerond en het daaraan gerelateerde resterende deel van de opgelegde bezuinigingen doorgevoerd. Zowel in de eerste fase als de tweede fase wordt een volledig reorganisatietraject doorlopen. Het reorganisatieplan fase 1 is eind 2012 goedgekeurd.

Personele Bezetting

De MIVD had op 31 december 2012 985,2 functies ter beschikking waarvan 803,3 functies (permanent) waren gevuld, 57 functies waren tijdelijk gevuld ter ondersteuning van militaire operaties. Het vullingspercentage (82%) bleef ten opzichte van 2011 nagenoeg gelijk. Bij de vulling van vacatures werd geanticipeerd op de defensiebrede bezuinigingsmaatregelen en de toekomstige organisatie. Externe werving werd bij hoge uitzondering toegestaan.

Uitzendingen

De MIVD heeft in 2012 aan diverse missies ondersteunende teams en individuele medewerkers geleverd. Er zijn in totaal 96 MIVD medewerkers één of meerdere malen naar verschillende gebieden uitgezonden. Inzet tijdens een missie betekent afwezigheid op de reguliere werkplek en natuurlijk doet dat zich voelen in de werkzaamheden.

Informatie- en communicatietechnologie (ICT)

De MIVD heeft op dit moment zijn hooggerubriceerde ICT infrastructuur in eigen beheer. Binnen enkele jaren sluit de MIVD aan bij de Secure Werkplek Defensie (SWD). Tot dan zullen de activiteiten die nodig zijn om te kunnen migreren naar de SWD worden uitgevoerd.

De beperkte ICT-capaciteit van de MIVD in combinatie met de groeiende vraag naar ICT ondersteuning leveren een spanningsveld dat steeds sterker voelbaar wordt. De gerealiseerde inhuur lost slechts een klein deel van dit probleem op. Vooral de projectactiviteiten vragen meer dan de beschikbare capaciteit. De afhankelijkheid van de externe steunverlening wordt steeds groter.

Documentaire informatievoorziening

In 2012 zijn circa 25.000 (papieren) documenten exclusief veiligheidsonderzoeken door de MIVD in behandeling genomen of opgesteld. Rond de omslag van de MIVD-organisatie moet de volledige documentenstroom zijn geautomatiseerd.

Financiën

Naast het jaarplan MIVD wordt jaarlijks het meerjarige MIVD-plan (Activiteitenplan & Begroting) opgesteld, met daarin de te bereiken interne doelstellingen en de daarvoor benodigde activiteiten en middelen. Het MIVD-plan is één van de belangrijke (stuur)instrumenten waarmee de MIVD aansluit bij de Beleid-, Plan- en Begrotingscyclus (BPB-cyclus) van Defensie.

Onderstaande tabel geeft de realisatie van de begroting van de MIVD in 2012 weer.

Realisatie 2012	Bedragen	Onderverdeling realisatie
Personele uitgaven	55.200.000	65,4%
Materiële uitgaven	15.500.000	18,4%
Investeringen	6.800.000	8,0%
Geheime uitgaven	6.900.000	8,2%
Totaal	84.400.000	

Materieelbeheer

Het MIVD materieelbeheer is ingericht volgens het voorschrift materieelbeheer Defensie. In de uitgevoerde audits werd geconcludeerd dat bij de MIVD in 2012 het materieelbeheer goed op orde was.

Huisvesting

Er is geïnvesteerd in beveiligingsmaatregelen voor de MIVD locatie Burum. De bouw van een nieuw datacenter is vrijwel voltooid, de oplevering vindt naar verwachting in mei 2013 plaats.

Ontwikkelingen informatieverwerving en – verwerking

Voor het verwerven en verwerken van informatie beschikt de MIVD over een uitgebalanceerd instrumentarium van specialismen; de inlichtingendisiplines. Vooral technische ontwikkelingen en beschikbare financiële middelen beïnvloeden de inrichting en het gebruik van het instrumentarium.

• Geospatial Intelligence (GEOINT)

Geoint is een analyse techniek die verschillende soorten inlichtingen fuseert op basis van een geografische basislaag. Die basislaag wordt gevormd door elektronische kaarten en beelden (*Imagery Intelligence*), waarop vervolgens meerdere informatielagen, zoals menselijke bronnen, telefoon-, radio-, internetverkeer en open bronnen worden aangebracht. Een voorwaarde voor *Geoint* is een Geografisch Informatiesysteem (GIS, zie ook *Imagery Intelligence*) dat allereerst in staat stelt alle data geo-gerefereerd en structureel te verwerken en vervolgens trends zichtbaar te maken. Zo ontstaan nieuwe en betere inzichten, vooral door het samenbrengen van zeer grote en complexe databestanden die met een geografische duiding (coördinaten) aan elkaar worden gerelateerd. De ontwikkeling van *Geoint* heeft niet voor niets om die reden wereldwijd een grote vlucht genomen, niet alleen bij inlichtingendiensten, maar ook bijvoorbeeld bij de politie. De MIVD heeft *Geoint* een aantal jaren geleden daarom tot een speerpunt verheven en geeft daar stapsgewijs invulling aan.

• Imagery Intelligence (IMINT)

Imint betreft de analyse van satelliet- en luchtbeelden en wordt ondermeer gebruikt bij bestrijding van piraterij, het onderzoek naar de proliferatie van massavernietigingswapens en bij het monitoren van relevante militaire ontwikkelingen in de landen waar de MIVD onderzoek naar doet.

• Open Source Intelligence (OSINT)

OSINT betreft het verwerven en beschikbaar stellen van informatie uit open bronnen. Het jaar 2012 stond in het teken van kwalitatieve verbetering van de dienstverlening aan de gebruikers en de producten. De verbeteringen bestonden vooral uit intensivering van het klantencontact, monitoren van *social media* en meer aandacht voor vraaganalyse en bronnenonderzoek.

• Classified Intelligence (CLASSINT)

Classint betreft het verwerven van gerubriceerde informatie uit externe militaire netwerken en bilaterale verbindingen die de MIVD onderhoudt met zuster- en partnerdiensten. In 2012 zijn nieuw ontwikkelde applicaties in gebruik genomen die het mogelijk maken grote hoeveelheden documenten grotendeels geautomatiseerd te ontsluiten.

Voor het beheer en de optimalisatie van inlichtingen- en informatiestromen uit operatiegebieden heeft de MIVD in de inzetgebieden datamanagers geplaatst. Deze datamanagers zijn verantwoordelijk voor de lokale inlichtingen- en informatiestromen binnen het operatiegebied en staan garant voor een continue stroom aan inlichtingen vanuit het operatiegebied richting MIVD.

• Signals Intelligence (SIGINT)

Eén van de manieren waarop de MIVD zijn informatie verkrijgt is de interceptie en verwerking van wereldwijde telecommunicatie, waaronder satellietsignalen en hoogfrequent radioverkeer.

De intercepties worden verwerkt tot (half)producten ten behoeve van de beantwoording van onderzoeksopdrachten. Voor het verwerkingsproces beschikt de MIVD over een eigen, hoogwaardige capaciteit op het gebied van linguïstiek, crypto- en signaalonderzoek, inhoudsanalyse, technische analyse en technische ondersteuning. De interceptie van telecommunicatienetwerken heeft een sterk internationaal karakter. De activiteiten worden derhalve in nauwe samenwerking met buitenlandse SIGINT-diensten gecoördineerd en uitgevoerd.

In 2011 heeft de Commissie van Toezicht op de Inlichtingen en Veiligheidsdiensten (CTIVD, zie ook hoofdstuk 4) het toezichtsrapport inzake de inzet van SIGINT door de MIVD (CTIVD nr. 28, d.d. 23 augustus 2011) uitgebracht. In dit rapport is een aantal kritische opmerkingen met bijbehorende aanbevelingen gemaakt. In 2012 heeft de MIVD de aanbevelingen verwerkt in diverse instructies. Verder zullen deze aanbevelingen worden betrokken bij de evaluatie van de Wiv 2002.

De telecommunicatiewereld verandert snel. Het gebruik van internet en hierop gebaseerde communicatiestandaarden is de afgelopen jaren sterk toegenomen. Om ontwikkelingen te kunnen blijven volgen, is het noodzakelijk dat de MIVD de middelen en verwerkingsprocessen voortdurend aanpast. De MIVD investeert daarom in een nieuw productie-ondersteuningssysteem. De ontwikkelfase van dit nieuwe productie-ondersteuningssysteem is in volle gang en de MIVD implementeert in het tweede kwartaal van 2013 de eerste release van het systeem, waarna het systeem verder zal worden vervolmaakt in diverse releases gedurende 2013 en 2014.

• Computer Network Exploitation (CNE)

CNE (ook wel *cyber intelligence* genoemd) ontwikkelt zich tot één van de primaire MIVD-verwervingsmiddelen voor inlichtingenproductie. Informatie is een belangrijke strategische factor bij zowel een militair conflict als het waarborgen van de nationale veiligheid. Hierbij opereert de MIVD – op basis van wettelijke bevoegdheden – in het digitale domein, onder andere om tijdig dreigingen te ontdekken. Ook verschaft de MIVD zich toegang tot systemen om gegevens over te nemen en worden relevante delen van *cyberspace* in kaart gebracht. Gedurende 2012 hebben ook door middel van CNE verkregen unieke gegevens bijgedragen aan de *all source* inlichtingenproducten van de MIVD.

• Human Intelligence (HUMINT)

Humint is een categorie inlichtingen die wordt verkregen uit informatie, verzameld of verstrekt door menselijke bronnen. De grote waarde van *Humint* ligt in de mogelijkheid om (in aanvulling op inlichtingen uit andere bronnen) inzicht te krijgen in de intenties van anderen. *Humint* kan bij uitstek een bijdrage leveren aan het in stand houden en uitbreiden van een eigen informatiepositie en draagt zo bij aan onafhankelijke beeld- en besluitvorming. Hiervoor heeft de MIVD de beschikking over operationele medewerkers, gespecialiseerde operationele ondersteuning, capaciteit voor operationele bedrijfsvoering en middelen om de gevraagde inzet te kunnen leveren.

Technologische ontwikkelingen zijn van invloed op de wijze waarop het inwinnen van informatie van menselijk bronnen nu en in de nabije toekomst plaatsvindt. Het uitwisselen van informatie en samenwerking binnen het I&V-netwerk en met partners is essentieel om bij te dragen aan het verkrijgen van de gewenste informatiepositie én om aan technologische ontwikkelingen het hoofd te kunnen bieden.

Samenwerking

In het voorgaande is vaak gerefereerd aan diverse vormen van samenwerking om de taken doelmatig en doeltreffend te kunnen uitoefenen. Hieronder volgt een meer specifiek overzicht van de vele gebieden waarop de MIVD nationaal en internationaal samenwerkt

Internationale samenwerking op het gebied van militair gerelateerde inlichtingen en veiligheid vindt plaats in bilateraal en/of multinationaal verband en is cruciaal voor de doelmatige en effectieve opbouw van een informatiepositie en noodzakelijk voor het verkrijgen van een compleet beeld.

• Nationale Sigint Organisatie (NSO)

De NSO is beheersmatig ondergebracht bij de MIVD en wordt gezagsmatig door de MIVD en AIVD gezamenlijk aangestuurd. De drie hoofdtaken van de NSO zijn: het voor de MIVD en de AIVD intercepteren van gegevens uit draadloze telecommunicatie, de uitvoering van onderzoek gericht op innovatie en continuïteit van de interceptie en de ontwikkeling en instandhouding van expeditionaire capaciteiten (Sigint-detachementen). Deze taken kunnen worden gebruikt om in het buitenland informatie te verzamelen in het kader van crisisbeheersingsoperaties.

De NSO heeft voor de interceptie van draadloze communicatie 2 locaties in Nederland. Burum voor interceptie van satelliet verkeer en Eibergen voor interceptie van hoogfrequent radioverkeer.

• Project Symbolon

De AIVD en MIVD werkten in 2012 in een projectteam intensief samen om de oprichting van een gezamenlijke *Sigint-Cyber* eenheid voor te bereiden. Beide diensten zijn overtuigd van de noodzaak om SIGINT en inlichtingen op het gebied van *Cyber* samen te voegen en samen door te ontwikkelen. Een integrale aanpak van het gebruik van deze technische inlichtingenmiddelen zal de doelmatigheid verhogen. De ontvlechting van substantiële onderdelen van beide diensten en het creëren van de randvoorwaarden om de nieuwe eenheid integraal onderdeel te laten uitmaken van de (inlichtingen)processen van beide diensten, vergt meer tijd dan voorzien. Dat neemt niet weg dat de AIVD en MIVD essentiële stappen hebben gezet om de gezamenlijke eenheid te kunnen oprichten. Zo hebben de diensten besloten tot een zeer brede reikwijdte van de samenwerking en inbreng van middelen. Ook zijn er besluiten genomen over de huisvesting van de personele kern van de eenheid en over hoe de eenheid bestuurd zal worden.

Aan het eind van 2012 is een kwartiermakerorganisatie ingesteld. Deze is in Zoetermeer gevestigd en is samengesteld uit AIVD en MIVD medewerkers. Een kwartiermaker van het ministerie van Defensie geeft leiding aan de oprichting en de nadere voorbereiding ervan. De nieuwe eenheid zal begin 2014 van start gaan. Met het oog hierop is al gezorgd dat per 1 januari 2013 de onderdelen van de beide diensten die deel uit gaan maken van de gezamenlijke eenheid, integraal worden aangestuurd door de kwartiermaker. Bovendien is in de kwartiermakerorganisatie, ten behoeve van de beide diensten, één gezamenlijk loket gestart voor de informatie-uitwisseling en samenwerking op het gebied van SIGINT en *cyber* activiteiten met buitenlandse collega-diensten. Dit komt de efficiëntie en effectiviteit op het internationale speelveld per direct ten goede.

• Platform 13

Ook in 2012 heeft de MIVD namens het ministerie van Defensie geparticipeerd in het Platform 13, een samenwerkingsverband tussen overheid en een aantal aanbieders van telecommunicatiediensten om efficiënt, effectief en rechtmatig verkeersgegevens uit te wisselen binnen de Telecommunicatiewet. Het platform heeft zich in 2012 vooral bezig gehouden met de implementatie van de *European Telecommunication Standardisation Institute* (ETSI 232) standaard voor Nederland. De huidige vaststellingsovereenkomst, die de basis vormt voor het Platform 13, loopt tot in 2013.

• Platform Interceptie Decryptie en Signaalanalyse (PIDS)

Binnen het interdepartementale samenwerkingsverband Platform Interceptie Decryptie en Signaalanalyse (PIDS) wordt onderzoek verricht en worden kennis en expertise uitgewisseld. Ook het afgelopen jaar heeft de MIVD samen met de overige PIDS-deelnemers actief deelgenomen aan de PIDS werkzaamheden. Door de toepassing van steeds gecompliceerdere technologie in het data- en communicatieverkeer en het toenemend gebruik van gecijferde (internet)communicatie is het van belang dat intensief wordt samengewerkt en onderzoek wordt gedaan naar de aftapbaarheid en de intercepteerbaarheid van nieuwe technologieën en toepassingen zowel met de I&V-partner als met de partners in de veiligheidsketen.

• Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV)

De MIVD levert de NCTV dreigingsinformatie over personen, objecten en diensten met een militaire relevantie, waarmee een nationaal belang is gemoeid. De NCTV kan in voorkomend geval beveiligingsmaatregelen nemen om dreigingen tegen te gaan. In het kader participeren de MIVD, de AIVD en de Nationale Politie, onder leiding van de NCTV, in het Afstemmingsoverleg Bewaken en Beveiligen (ABB) voor de noodzakelijke afstemming over de diverse dreigingsinschattingen en – analyses. Naast het ABB neemt de MIVD ook deel aan het Afstemmingsoverleg Bewaking Beveiliging en Alertering (ABBA).

Vanaf de oprichting van het *Nationaal Cyber Security Centrum* (NCSC) binnen de NCTV is daar een MIVD-liaison actief, die bijdraagt aan een optimale samenwerking tussen NCSC en MIVD en met eveneens vertegenwoordigde instanties als AIVD, het Nationaal Forensisch Instituut (NFI) en de politie. In 2012 heeft de MIVD bijgedragen aan het *Nationale Cyber Security Beeld* van de NCTV, is samengewerkt bij incidenten en vindt met inachtneming van de wettelijke kaders informatie-uitwisseling plaats.

• *Contra Terrorisme (CT) Infobox*

Evenals de voorgaande jaren heeft de MIVD in 2012 bijgedragen aan de taken van de Contra Terrorisme (CT) Infobox. De CT Infobox is een samenwerkingsverband van MIVD, AIVD, KLPD, Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND), Fiscale Inlichtingen en Opsporingsdienst (FIOD), de Koninklijke Marechaussee en het Openbaar Ministerie voor terrorismebestrijding. De CT Infobox doet naslag, analyseert gegevens en verstrekt adviezen.

• *Chemisch, Biologisch, Radiologisch, Nucleair en Explosief (CBRN/E)*

De MIVD participeert in de interdepartementale stuurgroep CBRN/E die onder voorzitterschap staat van de NCTV. In deze stuurgroep wordt op strategisch beleidsniveau sturing gegeven aan de nationale aspecten van CBRN/E en worden internationale ontwikkelingen in beschouwing genomen. Tevens participeert de MIVD in de onderliggende interdepartementale forums.

• *Nationale onderzoeksagenda*

Als uitvloeisel van de nationale onderzoeksagenda hebben de MIVD en de AIVD, in opdracht van de NCTV in 2011 en 2012 ten aanzien van 'Home Made Explosives' (HME) gezamenlijk onderzoek gedaan. Een groot deel van de informatie uit het onderzoek wordt ontsloten voor andere nationale ketenpartners. Uit het oogpunt van efficiency en kennisopbouw is het noodzakelijk dat gezamenlijk onderzoek en onderlinge kennisuitwisseling binnen Nederland plaats blijft vinden.

• *Bilaterale internationale samenwerking*

In 2012 is gewerkt aan het behoud en de uitbouw van bestaande en nieuwe bilaterale relaties met buitenlandse partners. Van nieuwe partners wordt verwacht dat zij een bijdrage kunnen leveren aan het versterken van de informatiepositie. In 2012 lag de nadruk op de Afrikaanse regio. De aandachtsgebieden van en voor de MIVD zijn zeer divers en verschuiven in de loop van de tijd.

De samenwerking kan zich richten op ondersteuning bij opleiding, training, het uitwisselen van methodieken, werkwijzen en beleidsuitgangspunten. Daarnaast kan samenwerking zich richten op het uitwisselen van gegevens en het gebruik maken van elkaars technische infrastructuur. De meest intensieve vorm van samenwerking betreft het uitvoeren van gezamenlijke operaties en uitwisselen van modus operandi.

De samenwerking wordt vastgelegd in *Memoranda of Understanding* (MoU) die de basis vormt voor de wijze van informatie-uitwisseling met partnerdiensten. Het samenwerken met andere partnerdiensten is een dynamisch proces, waarbij naar gelang, bestaande relaties worden geïntensiveerd,

niet-effectieve relaties worden beëindigd of nieuwe relaties worden aangegaan. Bij het aangaan van nieuwe partnerrelaties wordt een wegingnotitie opgesteld.

De MIVD werkt zowel binnen als buiten het NAVO-bondgenootschap samen met buitenlandse partnerdiensten maar ook met internationale organisaties, instituten en instellingen. Het gaat daarbij vooral om het uitwisselen van gegevens om de informatiepositie, om de door de MIVD geïdentificeerde aandachtsgebieden, te versterken.

• *Multinationaal*

De multinationale samenwerking op inlichtingengebied speelt zich vooral af binnen de NAVO en de EU. Hierbij worden op verschillende niveaus inlichtingen gedeeld en wordt beleidsmatig samengewerkt op onder meer het gebied van doctrine en standaardisatie. De samenwerking vindt plaats op zowel strategisch, operationeel als tactisch niveau, maar kent beperkingen in de mate en snelheid van informatie-uitwisseling. De belangrijkste oorzaak is de *third party rule*. Die vuistregel betekent dat inlichtingendiensten informatie van partners slechts verder mogen verstrekken, wanneer de partner waarvan de informatie afkomstig is, daarvoor toestemming heeft verleend.

Naar aanleiding van het besluit van de minister van Defensie ten aanzien van het intensiveren van de samenwerking in BENELUX-verband, is een aanvang gemaakt met het verkennen van de mogelijke intensivering van samenwerking op het gebied van inlichtingen en veiligheid.

• *Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO)*

Binnen de NAVO vindt op beleidsmatig terrein op verschillende niveaus samenwerking plaats. Het *Military Intelligence Committee (MIC)*, dat twee keer per jaar bijeenkomt, is het hoogste besluitvormend NAVO-orgaan op inlichtingenterrein. Het MIC wordt gevormd door de militaire inlichtingendiensten van de NAVO-landen. De directeur MIVD is lid van het MIC. Het MIC neemt beslissingen op het gebied van inlichtingen en veiligheid, maar adviseert ook het Militair Comité van de NAVO over te nemen besluiten. In de vergadering komen vooral onderwerpen aan de orde op het gebied van de verbetering van de uitwisseling van inlichtingen of de verbetering van de inlichtingenondersteuning van operaties. Ook worden er studies geïnitieerd en toekomstverkenningen uitgevoerd.

In 2012 heeft de MIVD de implementatie van de initiatieven om het NAVO-inlichtingenproces te stroomlijnen actief gesteund. Daarnaast nam de MIVD deel aan verschillende NAVO-werkgroepen en -overlegfora op het gebied van inlichtingen en veiligheid. Ook schreef de MIVD evenals voorgaande jaren mee aan diverse strategische NAVO-inlichtingenproducten.

In 2012 is voor de tweede keer in de geschiedenis een gezamenlijk militair en civiel inlichtingendocument opgesteld. Onder verantwoordelijkheid van het MIC en de *Civil Intelligence Community* (CIC) is gewerkt aan een *Joint Threat Assessment* ten behoeve van de Noord-Atlantische Raad. De Nederlandse bijdrage is het gezamenlijke product van de MIVD en de AIVD.

• *Battlefield Information Collection and Exploitation Systems* (BICES)

Binnen de NAVO worden inlichtingen uitgewisseld via het speciaal daarvoor ontworpen gerubriceerde computernetwerk BICES. Dit netwerk maakt een veilige uitwisseling van inlichtingen mogelijk tussen de MIVD en alle NAVO-hoofdkwartieren, tussen de MIVD en de diensten van de overige BICES deelnemers (alle NAVO landen maar ook zeven niet-NAVO landen en de EUMS). BICES is aangemerkt als *Minimum Military Requirement* en is daarmee randvoorwaardelijk bij het plannen en uitvoeren van missies. BICES wordt op dagelijkse basis geleid door de *BICES Group Executive* dat als zelfstandige organisatie binnen NAVO functioneert. Op initiatief van de MIVD is een strategische visie “*VISION 2021*” opgesteld. Hierin zijn de kaders omschreven waarbinnen BICES verder moet evolueren om de komende 10 jaar nog beter aan benodigde ondersteuning van de inlichtingen uitwisseling van de deelnemende landen en missies te kunnen voldoen.

• *Nato Intelligence Fusion Center* (NIFC)

Bij de inlichtingenondersteuning van missies en operaties, speelt het *Nato Intelligence Fusion Center* (NIFC) te Molesworth, Verenigd Koninkrijk, een belangrijke rol. In 2012 is de organisatiernaam van IFC in NIFC veranderd. Het IFC werd in 2007 opgericht ter ondersteuning van NAVO-operaties. Ruim 200 medewerkers - in hoofdzaak analisten en databewerkers - uit zesentwintig NAVO-landen en coalitiepartners, werken aan strategische, operationele en tactische inlichtingenproducten. In 2012 heeft de MIVD wederom bijgedragen aan de NIFC inlichtingenondersteuning.

• *Europese Unie* (EU)

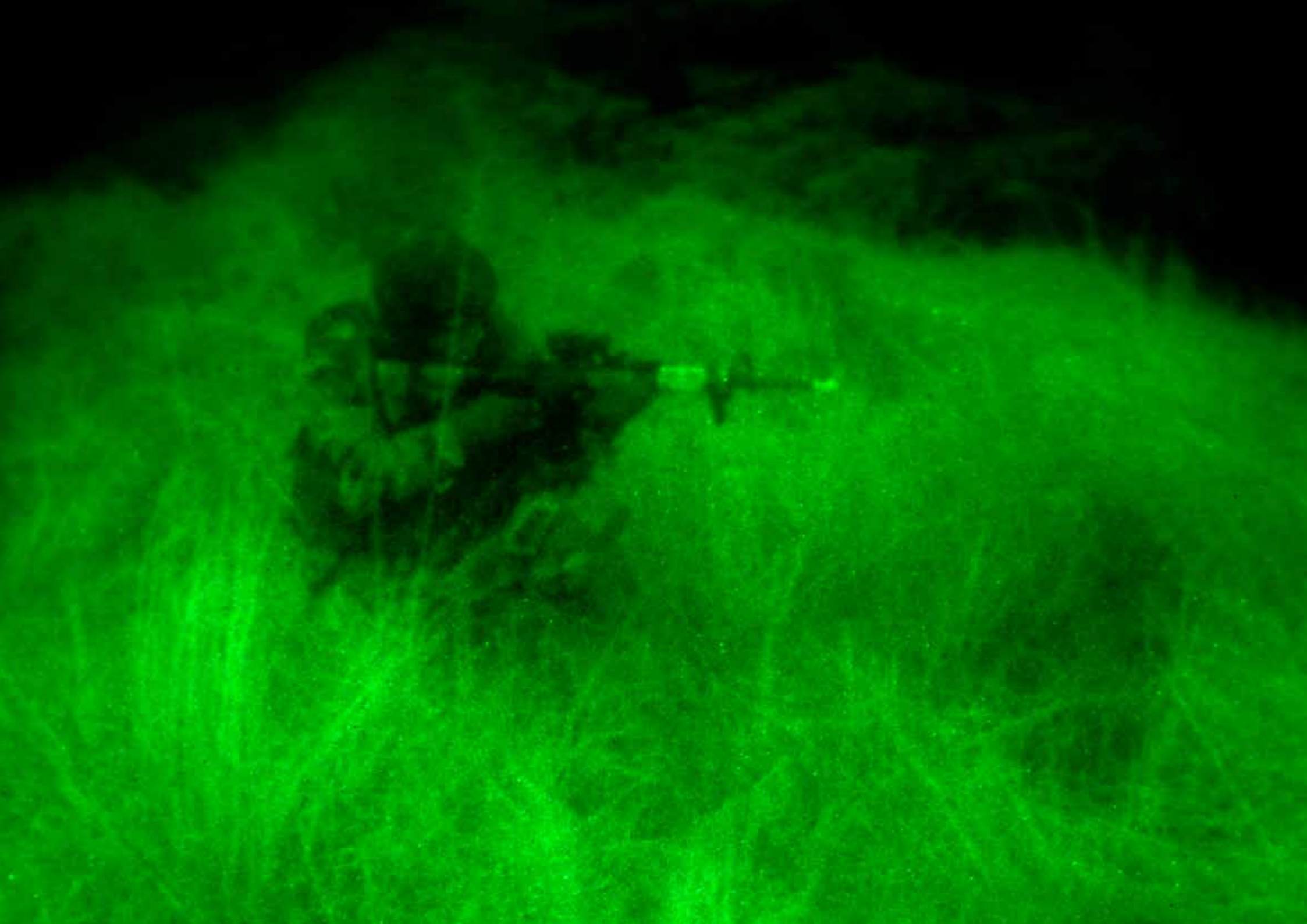
Ten behoeve van de inlichtingenondersteuning van EU-missies vindt uitwisseling van inlichtingen plaats met de *Intelligence Division* van de EUMS. Daarnaast werkt de MIVD samen met het *EU Situation Centre* (EU SITCEN), het *European Satellite Centre* (EUSatCen) en het *European Defence Agency* (EDA). Wegens de toename van het aantal EU-missies, zowel militair als civiel, neemt de vraag van EUMS naar MIVD inlichtingen- en veiligheidsproducten.

Op beleidsniveau vindt binnen de EU overleg plaats in het *Intelligence Directors Conclave* (IDC), waar overleg wordt gevoerd over de verbetering van de samenwerking en de inlichtingenondersteuning van EU-missies.

In 2012 is aangegeven dat binnen de EUMS/INT Divisie de behoefte zal worden geïnventariseerd om de IDC een meer formele status te geven. Naar aanleiding van het Verdrag van Lissabon is in 2010 een Hoge Vertegenwoordiger (HV) aangesteld die verantwoordelijk is voor het Gemeenschappelijk Veiligheids- en Defensiebeleid. Deze HV wordt ondersteund door de Europese *External Action Service* (EEAS), waar de EUMS onderdeel van uitmaakt. In 2012 is de betrokkenheid van de inlichtingendivisie bij de werkzaamheden van EEAS verder geïntensiveerd. Vanwege het brede aandachtsgebied van de HV en het gebrek aan eigen inlichtingenmiddelen is de EUMS sterk afhankelijk van de bijdragen van de I&V-diensten van de lidstaten.

• *Multinational Industrial Security Working Group* (MISWG)

De MIVD participeert in de *Multinational Industrial Security Working Group* (MISWG). Dit informele samenwerkingsverband heeft als doel procedures en werkwijzen van de deelnemende landen (inmiddels meer dan dertig) op het gebied van industrieviligheid op elkaar af te stemmen. De MIVD heeft in 2012 de algemene MISWG bijeenkomst in Bratislava bijgewoond, waar ondermeer *cybersecurity* in de defensie-industrie op de agenda stond. Daarnaast heeft de MIVD in 2012 geparticipeerd in de MISWG ad-hoc-werkgroepen die zich bezig houden met “*Cyber Security, Efficiency in Industrial Security en Personal Security Clearances & Facility Security Clearances*”.

Hoofdstuk 3 | Verrichten

Wanneer visie, missie, ambitie en opdracht duidelijk zijn en de inrichting gereed is, dan is het tijd voor “verrichten”. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de verrichtingen en resultaten op het gebied van inlichtingen, contra-inlichtingen en veiligheid.

Thematische aandachtsgebieden

• Spionage

In 2012 was de dreiging van spionage jegens Defensie onveranderd hoog en actueel. Defensie verstaat onder spionage de ongeoorloofde vergaring van informatie of ongewenste beïnvloeding door statelijke dan wel niet-statale actoren die een bedreiging kunnen vormen voor het optreden van de krijgsmacht, voor de Nederlandse defensie-industrie of voor bondgenootschappelijke organisaties als de NAVO. De dreiging doet zich voor in Nederland, de Caribische delen van het Koninkrijk en in missiegebieden.

De informatiebehoefte die buitenlandse inlichtingendiensten ook in 2012 in Nederland aan de dag hebben gelegd, is nadrukkelijk gericht op het vergaren van economische, politieke en technologische informatie, ook met betrekking op Defensie en de defensie-industrie.

Een complicerende factor in de bestrijding van spionage, voor een klein en open land als Nederland, is dat buitenlandse inlichtingsofficieren optimaal gebruik maken van de open grenzen en de korte afstanden tot ons omringende landen. Om tegenmaatregelen te bemoeilijken, voeren zij inlichtingenoperaties uit in meerdere landen tegelijk. Het vertrouwelijke en gevoelige karakter van contraspionageactiviteiten beperkt de MIVD echter in het naar buiten brengen van gedetailleerde informatie hierover. Zelfs indien een operatie eenmaal is afgesloten, kan het zijn dat, uit overwegingen van diplomatieke aard of met het oog op toekomstige contra-inlichtingenoperaties, hier geen ruchtbaarheid aan wordt gegeven.

Buitenlandse inlichtingendiensten zijn veelal ook in die gebieden actief waar Nederlandse militairen zijn uitgezonden in het kader van vredesmissies of bondgenootschappelijke operaties. Buitenlandse inlichtingendiensten kunnen belang stellen in de operationele activiteiten van Nederlandse eenheden, maar ook in geavanceerd materieel waarvan Nederlandse militairen gebruik maken. Daarnaast zien buitenlandse inlichtingendiensten missiegebieden als een ideale omgeving om Nederlandse militairen te beïnvloeden en waar mogelijk als inlichtingenbron te rekruteren. Naar deze dreiging tegen de Nederlandse krijgsmacht wordt zowel vanuit Nederland als in de uitzendgebieden onderzoek gedaan.

• Rechts-extremisme

De MIVD heeft onderzoek verricht naar alle meldingen gerelateerd aan rechts-extremistische uitingen of gedragingen. Rechtsextremisme binnen de Defensieorganisatie kan de paraatheid en veiligheid van de krijgsmacht in gevaar brengen. Om deze reden is het van belang personen of groepen die het rechtsextremistische gedachtegoed aanhangen, dan wel (actief) steun verlenen aan rechtsextremistische partijen en organisaties, tijdig te onderkennen.

• Antimilitarisme

De MIVD heeft onderzoek verricht naar activiteiten van organisaties of personen die vanuit een links extreem gedachtegoed afbreuk (kunnen) doen aan het functioneren van de defensieorganisatie, de defensie-industrie of van bondgenoten die aanwezig zijn op Nederlands grondgebied. De aandacht heeft zich met nadruk gericht op individuen en/of groepen die vernielingsacties wilden plegen. In 2012 zijn evenwel geen vernielingsacties geconstateerd. Wel hebben enkele demonstratieve acties plaatsgevonden. De demonstratieve acties richtten zich vooral tegen werving, wapenhandel en kernwapens.

Waar in Nederland acties tegen Defensie nu meestal beperkt en van demonstratieve aard zijn, ligt dit anders in de ons omringende landen zoals Duitsland, België en het Verenigd Koninkrijk. Zo leeft in Duitsland bijvoorbeeld een sterk verzet tegen de Defensieorganisatie. Dit is onder andere tot uiting gebracht door het in brand steken van dertien militaire voertuigen te Hannover in juni 2012. In een naar de pers gestuurde verklaring werd gesteld dat de actie was uitgevoerd als protest tegen de deelname door Duitse militairen aan de missie in Afghanistan.

Ook Nederland doet mee aan de missie in Afghanistan. Met het oog op het relatief sterke verzet tegen het militarisme in de ons omringende landen blijft de MIVD ook in 2013 de ontwikkelingen met betrekking tot antimilitarisme volgen om potentiële schade aan Nederlandse defensiebelangen te beperken.

• Internationaal terrorisme

De MIVD beoogt – conform de Nationale Contraterrorisme Strategie 2011-2015 - de samenhang, afstemming en coördinatie van de contraterrorisme-onderzoeken steeds te optimaliseren en de terroristische dreiging waar Defensie mee te maken heeft of in de toekomst mee te maken zou kunnen krijgen, tijdig te signaleren en te neutraliseren. Het grensoverschrijdende karakter van terroristische netwerken, de uitwisseling van modi operandi, doelwitkeuzes en de hiermee samenhangende dreiging tegen de krijgsmacht maken een integrale aanpak van contraterrorisme noodzakelijk.

Mede vanwege de deelname aan internationale militaire missies vormt Nederland een potentieel doelwit voor terroristische aanslagen. De MIVD onderzoeken op het gebied van contraterrorisme richten zich op nationaal en internationaal terrorisme en islamitische radicalisering om te kunnen bijdragen aan de bescherming van Defensiebelangen in Nederland en daarbuiten. De MIVD heeft in 2012 onder meer onderzoek verricht naar samenwerking tussen kern al-Qa'ida en gelieerde organisaties in onder andere Afghanistan, Jemen, Noord-Afrika, de Hoorn van Afrika en Syrië. Bij de regionale aandachtsgebieden in de paragrafen hieronder zal per land, indien van toepassing, nader worden ingegaan op contraterrorisme.

• *Radicalisering*

Uit onderzoek aangaande islamitisch radicalisme in Nederland is niet gebleken dat Defensie in 2012 is blootgesteld aan een georganiseerde radicaal islamitische dreiging. Het merendeel van de onderzoeken in 2012 betrof een potentiële dreiging van de kant van mogelijk geradicaliseerde individuen. Het in dit kader ontbreken van organisatiestructuren is door de MIVD dan ook niet opgevat als een graadmeter voor de mate van dreiging. Ook eenmansacties kunnen immers vernietigende gevolgen hebben (Toulouse).

• *Contraproliferatie*

De AIVD en de MIVD werken op het onderwerp contraproliferatie nauw samen in de gezamenlijke Unit Contraproliferatie (UCP). De diensten werken binnen deze unit op één locatie en delen elkaars expertise, informatie en contacten en bouwen zo aan een hoogwaardige informatiepositie. De UCP voert zowel een inlichtingentaak als een veiligheidstaak uit. De inlichtingentaak betreft het informeren van de regering over ontwikkelingen met betrekking tot programma's van massavernietigingswapens in landen van zorg. De veiligheidstaak bestaat uit activiteiten die erop gericht zijn verwervingsactiviteiten door of voor landen van zorg in of via Nederland tegen te gaan.

• *Proliferatie van massavernietigingswapens*

De proliferatie van massavernietigingswapens vormt potentieel een bedreiging voor de internationale veiligheid. Om proliferatie van kernwapens en kernwapentechnologie, het nemen van kernproeven en de ontwikkeling en het bezit van biologische en chemische wapens tegen te gaan, bestaat een juridisch bindend stelsel van internationale verdragen. Nederland is aangesloten bij dit stelsel. De AIVD en MIVD hebben vanwege de verplichtingen die dit met zich meebrengt, en de evidente nationale en internationale veiligheidsimplicaties die samenhangen met proliferatie, de taak onderzoek te doen naar in dit kader relevante activiteiten van zogeheten

landen van zorg. Deze landen worden ervan verdacht dat zij in strijd met internationale verdragen werken aan het ontwikkelen van massavernietigingswapens of dat zij al hierover beschikken.

• Ontwikkelingen met betrekking tot kernwapens en overbrengingsmiddelen

Iran

Iran werkt aan een nucleair programma en zegt hiermee uitsluitend civiele doeleinden na te streven. Binnen de internationale gemeenschap bestaat twijfel over deze claim en heersen verdenkingen dat er tevens militaire dimensies kleven aan het nucleaire programma. De Iraanse nucleaire installaties worden periodiek geïnspecteerd door het Internationale Atoomenergieagentschap (IAEA). Eén van de opmerkelijkste bevindingen van het IAEA in 2012 was dat de snelheid waarmee Iran tot 20% verrijkt uranium kan produceren substantieel is opgevoerd. De voorraad tot 20% verrijkt uranium, waarover Iran beschikt, is dan ook gegroeid. Op zichzelf is tot 20% verrijkt uranium niet geschikt voor gebruik in een kernwapen maar de stap naar een verrijgingspercentage dat wel geschikt is voor gebruik in een kernwapen² is relatief klein. Deze stroomversnelling binnen het Iraanse verrijgingsprogramma gecombineerd met het gegeven dat Iran het IAEA de toegang blijft weigeren tot het militaire complex Parchin, waar mogelijk kernwapen gerelateerd onderzoek heeft plaatsgevonden, blijft voeding geven aan twijfels over het karakter van het Iraanse nucleaire programma. De UCP gebruikt meerdere bronnen en bezit kennis om bronnen te beoordelen. De UCP beoordeelt de IAEA-rapporten, waarin het agentschap zijn bevindingen optekent, als gezaghebbend en betrouwbaar en ze dienen daarom als belangrijk referentiekader. De UCP volgt de ontwikkelingen rondom het Iraanse nucleaire programma nauwlettend en kan de mogelijke toekomstige ontwikkelingen binnen het programma duiden.

Iran heeft een actief ruimtevaartprogramma dat de laatste jaren een gestage vooruitgang vertoont. Binnen dit programma wordt onder meer gewerkt aan raketten voor de lancering van satellieten. Dit programma heeft een civiel karakter. De opgedane kennis en ervaring kunnen evenwel worden toegepast in het Iraanse programma voor ballistische raketten, dat militair van aard is. In 2012 heeft Iran voor de vierde keer een zogeheten Space Launch Vehicle (SLV) gelanceerd waarmee een satelliet succesvol in een baan om de aarde is gebracht.

² Voor een inzetbaar kernwapen zijn drie elementen noodzakelijk: splijstof (hoogverrijkt uranium of kernwapenplutonium), een wapenontwerp en een overbrengingsmiddel, zoals een ballistische raket.

Noord-Korea

Het Noord-Koreaanse nucleaire programma, de daaraan gelieerde overbrengingsmiddelen en de rol die dit land speelt in de proliferatie van deze kennis en middelen, bleven in 2012 aanleiding geven tot zorg. In december 2012 heeft Noord-Korea succesvol een SLV gelanceerd waarmee een satelliet in een baan om de aarde is gebracht. Het was de eerste keer dat een dergelijke Noord-Koreaanse lancering succesvol was. De gelanceerde SLV maakt gebruik van ballistische rakettechnologie. Met de lancering heeft Noord-Korea resolutie 1874 van de VN-Veiligheidsraad geschonden die het land oproept om te stoppen met alle activiteiten die betrekking hebben op ballistische raketten en het nucleaire programma. Mede als gevolg van deze lanceringen bleef een hervatting van het zespactijvenoverleg uit.

Dat Noord-Korea zich niet veel gelegen lijkt te laten liggen aan de Veiligheidsraadresolutie bleek ook eerder in 2012 toen tijdens een grootse militaire parade ter gelegenheid van de honderdste geboortedag van Kim il Sung een nieuwe ballistische raket werd getoond.

• Ontwikkelingen met betrekking tot chemische en biologische wapens

Syrië

Syrië beschikt over chemische strijdmiddelen die op verschillende plaatsen in het land zijn opgeslagen. Door de chaotische situatie in Syrië, die in 2011 is ontstaan en in 2012 voortduurde, bestaat het risico dat de strijdmiddelen in handen vallen van derden. Een ander risico is dat het Syrische regime in een extreme situatie gebruik zal (proberen te) maken van zijn chemische wapenarsenaal. De drempel hiervoor ligt evenwel hoog omdat inzet door het regime waarschijnlijk tot een buitenlandse interventie zal leiden. Dat laatste probeert het regime uit alle macht te voorkomen.

Libië

De nieuwe Libische autoriteiten hebben in Libië eind 2011 ongedeclareerde chemische wapens ontdekt, die Libië gelet op zijn toetreding tot het Chemisch Wapenverdrag (CWC) in 2004, had moeten declareren bij de *Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons* (OPCW). De wapens waren tot dan toe verborgen gehouden maar zijn inmiddels gedeclareerd. In januari 2012 zijn deze wapens door de OPCW geïnspecteerd.

• Verwerving van relevante kennis, apparatuur en materialen

De UCP verricht onderzoek naar openlijke of heimelijke verwerving van relevante kennis, apparatuur, materialen en grondstoffen in of via Nederland voor of door landen van zorg. Dergelijk

onderzoek vloeit voort uit eigen onderzoek of uit meldingen vanuit de Nederlandse overheid en van buitenlandse collega-diensten. Hierbij wordt nauw samengewerkt met het ministerie dat verantwoordelijk is voor de afgifte van exportvergunningen³ en met uitvoeringsinstanties als de Douane en de FIOD. Ook in 2012 heeft dit er in een aantal gevallen toe geleid dat een zending van proliferatiegevoelige goederen kon worden stopgezet. Waar nodig werden beleidsinstanties of opsporingsdiensten op de hoogte gebracht van onderzoeksuitkomsten.

• Exportcontrole

De UCP ondersteunt de uitvoering van het Nederlandse export controlebeleid betreffende *dualuse*-goederen⁴ door aanvragen voor exportvergunningen voor deze goederen naar landen van zorg te onderzoeken. De UCP onderzoekt wat bekend is over de afnemer en de eindgebruiker en over eventuele tussenstations. In voorkomende gevallen geeft de UCP ook een oordeel of inschatting over de bruikbaarheid van kennis en goederen in programma's voor massavernietigingswapens. De UCP licht het ministerie dat verantwoordelijk is voor de afgifte van exportvergunningen in over zijn bevindingen. Dat ministerie voegt deze informatie samen met de eigen en van andere partijen verkregen informatie en beslist vervolgens op de aanvraag.

• Resultaten

De UCP kon door zijn hoogwaardige, zelfstandige informatiepositie de regering voorzien van relevante inlichtingenproducten. De UCP heeft meerdere inlichtingenrapportages en bijzondere briefings uitgebracht die voornamelijk gericht waren aan de ministers van Defensie, Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Algemene Zaken, Buitenlandse Zaken en Economische Zaken.

Met het doel bewustwording en beveiligingsbevordering werden meerdere bedrijven en instellingen bezocht om hen te wijzen op risico's samenhangend met proliferatie.

In het kader van exportcontrole door het ministerie van Economische Zaken en later in 2012 door het ministerie van Buitenlandse zaken hebben de AIVD en de MIVD in meerdere gevallen informatie vertrekt aan deze ministeries.

³ Eind 2012 werd het directoraat-generaal dat verantwoordelijk is voor de verstrekking van exportvergunningen overgeheveld van het ministerie van Economische Zaken (voorheen ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie) naar het ministerie van Buitenlandse Zaken.

⁴ Goederen of materialen die geschikt zijn voor zowel een militaire als een civiele toepassing.

De UCP nam deel aan innovatieve internationale samenwerkingsprojecten en had betekenisvolle inbreng bij analytische uitwisseling met internationale inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Dit zorgde er onder andere voor dat de UCP in 2012 een gewaardeerde samenwerkingspartner was voor verschillende gezaghebbende buitenlandse collega-diensten.

Militaire techniek

Het volgen van militairtechnologische ontwikkelingen is voor de MIVD van belang om een inschatting te kunnen maken van de dreiging van bestaande en toekomstige conventionele wapensystemen in (potentiële) risicolanden en inzetgebieden. Hiermee ondersteunt de MIVD de militaire en ambtelijke leiding van Defensie bij de besluitvorming voor en tijdens crisisbeheersingsoperaties en in het kader van de verwerving van materieel en overige middelen. In 2012 besteedde de MIVD aandacht aan de belangrijkste producenten van moderne wapensystemen en wapentechnologie, waaronder Rusland, China en Iran. De MIVD volgde tevens de ontwikkelingen op het gebied van fundamentele en toegepaste fysica en technologie, voor zover deze van invloed kunnen zijn op militaire platforms, wapens en wapensystemen en de uitvoering van militaire operaties.

De desolate toestand van het eens zo machtige Russische militair-industrieel complex stond ook in 2012 in de schijnwerpers. In de Russische Federatie wordt nog op grote schaal voortgeborduurd op ontwerpen uit de jaren zeventig en tachtig. Ook de productiemiddelen zijn de afgelopen dertig jaar nauwelijks gemoderniseerd of vervangen. Te vaak moeten met verouderde machines moderne wapensystemen worden geproduceerd. Dit heeft gevolgen voor zowel de kwaliteit van de systemen als de productiesnelheid. Deze feiten geven aanleiding tot ernstige vraagtekens ten aanzien van door Moskou gehanteerde ambitieuze ontwikkelingsschema's en de capaciteit om de door het Kremlin gevraagde wapensystemen in voldoende aantallen te produceren.

De Chinese defensie-industrie heeft zich daarentegen de afgelopen jaren ontwikkeld van een kopieerindustrie van vooral Sovjet-Russisch materieel naar een industrie die in staat is om zelfstandig wapensystemen te ontwikkelen en te produceren. In de sectoren waar nog onvoldoende technische kennis voorhanden is om bepaalde componenten te ontwikkelen, worden deze in andere landen (waaronder ook westerse) gekocht of in licentie in China gebouwd. Hierdoor kan China wapensystemen produceren die een moderne uitstraling hebben en die tenminste gelijkwaardig, en waarschijnlijk ook goedkoper zijn dan vergelijkbare Russische wapensystemen. In sommige gevallen worden zelfs de specificaties en prestaties van westerse rivalen benaderd.

Ondanks dat er momenteel op bepaalde gebieden nog een technologische achterstand bestaat, zal de Chinese defensie-industrie zich verder blijven ontwikkelen en op (korte) termijn in staat zijn om volledig zelfstandig wapensystemen te ontwikkelen en te produceren. Deze systemen zullen over een groot exportpotentieel beschikken en vooral aantrekkelijk zijn voor landen in Afrika, Azië en Zuid-Amerika. Dit zal naar verwachting een negatief effect hebben op de export van wapensystemen vanuit de Russische Federatie.

Iran produceert en modificeert ten behoeve van zijn eigen strijdkrachten veel wapens en wapensystemen, maar deze als nieuw gepresenteerde systemen blijken bij nadere beschouwing weinig opzienbarend. Ze spelen echter een belangrijke rol in de publieke diplomatie van Teheran, om militaire kracht en weerbaarheid uit te stralen, prestige in binnen- en buitenland te verkrijgen en budgetten voor de ontwikkeling van militair materieel te verzekeren. De zelfvoorzieningscapaciteit van de Iraanse defensie-industrie wordt steeds benadrukt, mede in het licht van de sancties op het gebied van import van militaire technologie.

De wereldwijde inzet van allerlei vormen van geïmproviseerde explosieven, oftewel IED's (*Improvised Explosive Devices*) was in 2012 nog altijd een factor van belang. In bijdrage aan de defensiebrede *Counter Improvised Explosive Devices* (C-IED) inspanningen heeft de MIVD in 2012 informatie verzameld over, en technisch-wetenschappelijk onderzoek verricht naar, de samenstelling van zelfgemaakte explosieven (*Home Made Explosives*) die veelal de hoofdclading vormen van een IED. Dit onderzoek wordt in 2013 voortgezet.

Geografische aandachtsgebieden

• Balkan

De MIVD ondersteunde, evenals in voorgaande jaren, de voorbereiding en inzet van Nederlandse militairen, politieagenten en justitie-ambtenaren bij internationale missies in Kosovo en Bosnië-Herzegovina (BiH). In 2012 waren dat de *NATO Kosovo Force* (KFOR) en de *EULEX*-missie in Kosovo en de *EUFOR Althea*-missie in BiH. De MIVD leverde tevens inlichtingenproducten aan de ministeries van Buitenlandse Zaken en Algemene Zaken ter ondersteuning van de beleidsvorming met betrekking tot de Balkan. De MIVD-ondersteuning bestond onder meer uit inlichtingen- en dreigingsanalyses en briefings aan uit te zenden personeel.

De ontwikkeling van beide landen tot stabiele democratische rechtsstaten waarin alle bevolkingsgroepen zich herkennen, verloopt zeer moeizaam. Het onderzoek van de MIVD richtte zich op de ontwikkeling van de veiligheidssituatie, waarbij aandacht was voor de invloed van destabiliserende

groeperingen, de verwevenheid tussen politiek en criminaliteit en de ontwikkeling van instituties als politie en rechterlijke macht. Dit alles tegen de achtergrond van een verminderende betrokkenheid bij beide landen van de Internationale Gemeenschap (IG) en de toenadering van Kosovo en BiH tot de Euro-Atlantische structuren.

De MIVD heeft in 2012 aandacht gehad voor nationalistische en religieus-extremistische netwerken op de Balkan. Deze netwerken kunnen een destabiliserend effect hebben op de samenleving en daarmee op de Nederlanders die deelnemen aan de diverse internationale missies op de Balkan.

Kosovo

Terwijl het in 2012 in de rest van Kosovo relatief rustig bleef, hielden de spanningen in Noord-Kosovo aan. Deze waren in juli 2011 begonnen na mislukte pogingen van de Kosovaarse regering in Pristina om haar gezag bij de grensovergangen tussen Noord-Kosovo en Servië te herstellen. Kosovo Serviërs gingen door met het oprichten van wegblokkades, die de *Freedom of Movement* (FoM) van vooral *EULEX* ernstig beperkten. Inspanningen van KFOR om FoM te herstellen, leidden tot enkele gewelddadige confrontaties met de demonstranten. Hierbij raakten KFOR-militairen en Kosovo Serviërs gewond. De organisatie van een referendum en de Servische verkiezingen voor Kosovo Serviërs zorgden voor verdere spanningen. Een complicerende factor vormt de positie van Servië, dat diplomatieke strijd blijft voeren tegen de afscheiding van Kosovo en tegelijkertijd streeft naar de status van kandidaat-lid van de Europese Unie, waarvan de meeste lidstaten Kosovo hebben erkend. In juli trad in Belgrado een nieuwe regering aan met een meer nationalistische signatuur. Dit heeft tot op heden echter niet geleid tot een aanpassing van het Servische Kosovo-beleid. De Kosovo Serviërs vinden de inspanningen van Belgrado om Kosovo te behouden echter onvoldoende en onder hen groeit de frustratie.

De door de Verenigde Naties geëiste technische besprekingen tussen Belgrado en Pristina hebben geleid tot enkele akkoorden over technische onderwerpen, maar ook tot een overeenkomst op het gevoelige gebied van grenscontrole tussen Noord-Kosovo en Servië. Voor beide partijen blijft de dialoog echter een verplicht nummer, omdat ze een essentiële voorwaarde is van de internationale gemeenschap in de huidige discussie over de toekomstige status van Kosovo. De besprekingen zelf lossen het probleem van de status niet op.

Op basis van het onderzoek in 2012 verwacht de MIVD dat Pristina zal blijven trachten haar invloed in Noord-Kosovo uit te breiden ten koste van de Servische structuren, die feitelijke overheidstaken uitoefenen. De Kosovo Serviërs zullen zich hiertegen blijven verzetten.

Vanwege de Nederlandse militaire bijdrage aan zowel de *KFOR*- als de *EULEX*-missie zal de MIVD ook in 2013 de situatie in Kosovo volgen.

Bosnië-Herzegovina (BiH)

De veiligheidssituatie in BiH bleef in 2012 kalm, maar door de voortdurende politieke impasse en de zich verdiepende economische malaise zijn de spanningen tussen de drie bevolkingsgroepen niet afgenomen. Tussen de politieke leiders van de bevolkingsgroepen bestaan diepgaande meningsverschillen over de toekomst van het land. Deze meningsverschillen en de ingewikkelde staatsstructuur maken het tot op heden niet mogelijk om compromissen te sluiten over grondwettelijke en bestuurlijke hervormingen. Vooral in de Federatie van Bosnië-Herzegovina, één van de twee entiteiten van BiH, en op nationaal niveau, veroorzaakten politieke crises grote politieke spanningen. In 2013 zal de MIVD de ontwikkelingen in BiH blijven volgen.

Arrestaties in Bosnië-Herzegovina van personen verdacht van betrokkenheid bij terroristische activiteiten toonden aan dat individuen in de Balkan nog altijd de intentie hebben om vanuit een radicaal islamitische geloofsovertuiging acties uit te voeren, mogelijk gericht tegen de internationale (militaire) aanwezigheid in de Balkan. Omdat Nederland ook in 2013 een militaire presentie in de Balkan houdt, zal de MIVD de ontwikkelingen op de Balkan op het gebied van radicaal islamitische dreigingen blijven monitoren.

• *Midden-Oosten*

In het voorjaar van 2011 raakte het Midden-Oosten in de greep van grote veranderingen. De toekomst van deze strategisch zeer belangrijke regio is sindsdien erg onzeker. De MIVD heeft veel aandacht besteed aan de politieke transformatie in het Midden-Oosten en de politiek-militaire effecten. Nederland heeft als lid van de NAVO bondgenootschappelijke verplichtingen, waarbij de verdediging van het NAVO-grondgebied voorop staat. Hieruit voortvloeiend richt de inspanning van de MIVD zich op de potentiële dreiging in en vanuit de regio en op de Nederlandse (militaire) bijdrage aan crisisbeheersingsoperaties in de regio.

Jemen / GCC

Jemen boekte het afgelopen jaar vooruitgang bij de implementatie van het akkoord dat in november 2011 een einde maakte aan de volksofstand tegen ex-president Salih. Desondanks is de politieke situatie nog steeds fragiel en wordt de veiligheidssituatie onder meer negatief beïnvloed door de strijd van al-Qa'ida op het Arabische Schiereiland.

President Abd-Rabbu Mansur Hadi werd in februari 2012 gekozen tot nieuwe president. Hadi heeft inmiddels stapsgewijs een hervorming van het militaire apparaat doorgevoerd waarbij familieleden van ex-president Salih uit hun functies zijn ontheven. Voorts zijn voorbereidingen getroffen voor de geplande Nationale Dialoog die in 2014 moet uitmonden in nieuwe presidents- en parlementsverkiezingen. Het is vooralsnog onzeker of alle groeperingen aan de dialoog zullen deelnemen, zodat de situatie in Jemen ook in 2013 fragiel zal blijven.

Mede met het oog op de verschillende Nederlandse maritieme missies in de Golf van Aden heeft de MIVD geregeld gerapporteerd over de politieke en militaire ontwikkelingen in Jemen. De Nederlandse inzet vindt plaats in het kader van de EU-operatie *EUNAVFOR ATALANTA* en de NAVO-operatie *Ocean Shield* en nationale *Vessel Protection Detachments*

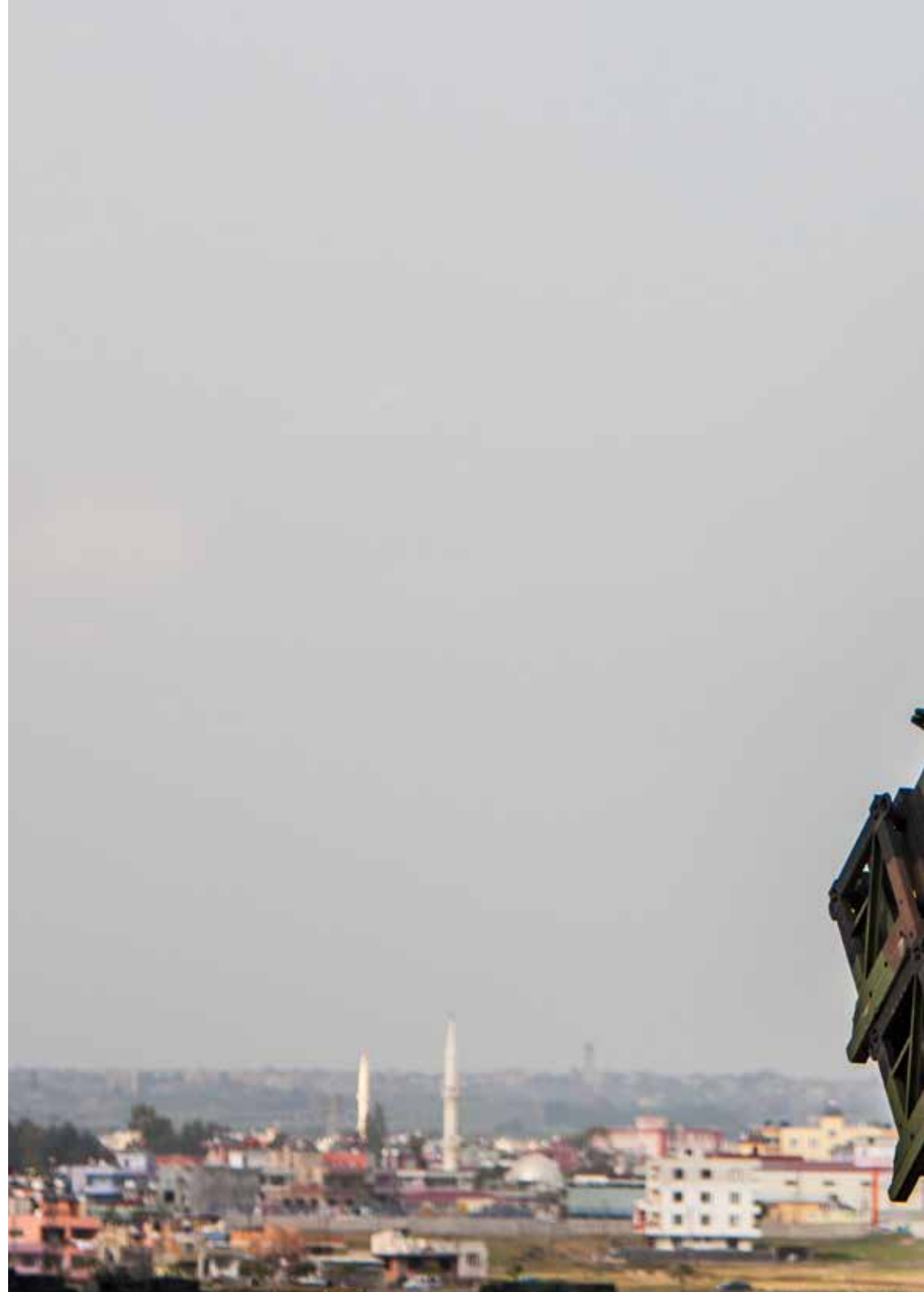
De MIVD volgt de situatie in de lidstaten van de *Gulf Cooperation Council* (GCC: Bahrein, Koeweit, Qatar, de Verenigde Arabische Emiraten, Saudi-Arabië en Oman) vanwege de belangrijke geostrategische positie van deze regio. De MIVD heeft in 2012 gerapporteerd over ontwikkelingen in de golfregio en de rol van sektarisme in de betrekkingen tussen de GCC, Jemen en Iran.

Vanwege de Nederlandse militaire deelname aan de anti-piraterij operaties in de Golf van Aden doet de MIVD onderzoek naar jihadistische netwerken in Jemen.

Nadat al-Qa'ida op het Arabisch Schiereiland (AQAS) in 2011 enkele gebieden in het zuiden van Jemen onder controle had gekregen, heeft het leger van Jemen deze gebieden na een offensief in de zomer 2012 weer heroverd. Als gevolg van dit offensief is AQAS teruggekeerd naar een asymmetrische tactiek van aanslagen, voornamelijk gericht tegen hooggeplaatste Jemenitische militaire en veiligheidsfunctionarissen. De MIVD acht het waarschijnlijk dat AQAS daarnaast nog altijd de intentie heeft ook westerse (en daarmee mogelijk ook militaire) belangen binnen en buiten de regio aan te grijpen. Om deze reden zal de MIVD, naast de politieke en militaire ontwikkelingen in Jemen, ook de activiteiten van AQAS en gelieerde netwerken in 2013 blijven volgen.

Libanon / Syrië

De strijd van de Syrische oppositie tegen het bewind van president Bashar al-Assad duurde in 2012 in alle hevigheid voort met tienduizenden slachtoffers tot gevolg. Mede met buitenlandse steun wist de oppositie de druk op het Syrische bewind te vergroten. Zowel de politieke oppositiegroeperingen als de gewapende strijdgroepen hebben – ondanks aanhoudende rivaliteiten – hun samenhang weten te vergroten. Een zorgpunt vormt het feit dat Syrië een populaire reisbestemming is gaan

vormen voor internationale, waaronder Nederlandse, jihadisten. De voortdurende crisis in Syrië heeft negatieve gevolgen voor de politieke en veiligheidssituatie in Libanon.

Tegen het einde van 2012 zijn de inspanningen verhoogd door de Nederlandse stationering van Patriot-raketten in Turkije. Al langer zijn Nederlandse militairen actief in het gebied door deelname aan de VN-missie, *United Nations Truce Supervision Organization* (UNTSO). Deze VN-missie observeert de bestandslijnen tussen Israël, Syrië, Libanon en Egypte. De Nederlandse inbreng betreft door de jaren heen doorgaans elf waarnemers, plus periodiek een stafofficier binnen het VN-hoofdkwartier.

Dit alles resulteerde in 2012 in vele politiek-militaire inlichtingenrapportages over Syrië en Libanon. Vooral de ontwikkelingen in Syrië vormden een speerpunt, maar ook de consequenties hiervan voor Libanon zijn intensief in kaart gebracht. Tevens zijn mogelijke ontwikkelingen op langere termijn en de uitstraling hiervan op de machtsverhoudingen in het Midden-Oosten onderwerp van analyse geweest.

Palestijnse Gebieden

De MIVD-inzet was in 2012 gericht op de politieke en veiligheidssituatie in de Palestijnse Gebieden. De veiligheidssituatie, zowel intern als extern, is mede van belang voor de Nederlandse bijdrage (vier officieren) aan de missie van de *United States Security Coördinator for Israel and the Palestinian Authority* (USSC). Inlichtingenproducten over politieke en veiligheidsgerelateerde ontwikkelingen in de Palestijnse Gebieden zijn opgesteld in samenwerking met de AIVD.

Iran

Iran hanteert als instrument een concept van strategische afschrikking en eventuele vergelding. De MIVD evalueert voortdurend de potentiële dreigingsaspecten hiervan, vooral met het oog op de veiligheid in de Perzische Golf regio. In de rapporten kwamen ook de politiek-militaire ontwikkelingen tussen Iran en de andere Golfstaten aan bod.

Er zijn in 2012 verder rapportages gewijd aan de militair-economische ontwikkelingen, de opbouw van de krijgsmacht en het veiligheidsregime. Voorts waren de MIVD-inspanningen gericht op de regionale intenties van Iran. Dit betrof vooral Irak, de GCC-landen en opstelling van Iran inzake het conflict in Syrië. Ook heeft de MIVD de maritieme piraterijbestrijding door Iran blijvend gevolgd, omdat deze operatie een buitenregionale dimensie heeft.

Ook in 2013 zal de aandacht van de MIVD uitgaan naar het strategische veiligheidsbeleid van Iran en de potentiële dreiging die dit kan meebrengen.

• Azië

Afghanistan

De MIVD heeft in 2012 een grote inspanning geleverd om met inlichtingen de uitvoering en planning van de Geïntegreerde Politie-trainingsmissie (GPM) in Afghanistan te ondersteunen. De behoeftestellers bij de ministeries van Defensie, Algemene Zaken, Buitenlandse Zaken en Veiligheid & Justitie, evenals bondgenoten en nationale en internationale organisaties, werden van dreigings-, inlichtingen- en veiligheidsanalyses voorzien. Een belangrijke constatering is dat de Afghaanse veiligheidstroepen (ANSF) primair doelwit zijn geworden van de Taliban. Het aantal ANSF-slachtoffers is in 2012 met een kwart toegenomen, het aantal *Enemy Initiated Attacks* tegen *International Security Assistance Forces* (ISAF) met een kwart afgenomen en het aantal *Enemy Initiated Attacks* tegen Afghaanse veiligheidstroepen is meer dan verdubbeld. De Taliban hebben duidelijk gemaakt dat ze niet alleen vechten tegen buitenlandse overheersing, maar dat ze ook nog altijd uit zijn op de macht in Kabul.

In 2012 heeft de MIVD naast veiligheidsanalyses ook uitgebreide studies uitgebracht over de houdbaarheid van de Afghaanse staat. Zo werden leger, politie en de bestuurlijke opbouw tegen het licht gehouden. De MIVD heeft vastgesteld dat de kwantitatieve groei van leger en politie op koers ligt. Tegelijkertijd is de opbouw van leger en politie nog onvoldoende duurzaam. Dat betekent dat het leger en de politie zich op langere termijn bij een gelijkblijvend geweldsniveau in mindere mate staande kunnen houden. Het verloop van maar liefst 50.000 soldaten per jaar bij het leger, de zelfs naar Afghaanse maatstaven hevige corruptie binnen leger en politie en etnische onbalans en politisering van de veiligheidsapparaten zijn daarbij zorgwekkend.

De MIVD stelt vast dat met de ISAF-operaties in 2012 vele operationeel-tactische successen zijn geboekt, maar geen strategische doorbraak of wezenlijk andere krachtsverhoudingen zijn gerealiseerd. Het overheidsgezag reikt in de regel nog altijd niet verder dan de stedelijke gebieden en er zijn geen vooruitzichten op uitbreiding hiervan. Aangezien tachtig procent van de bevolking op het platteland woont, is het overheidsgezag landelijk gezien dus beperkt aanwezig. De Taliban zijn daarenboven grosso modo in staat gebleken het operationele tempo bij te benen. Het verloop van de ISAF-campagne in 2012 maakt naar het oordeel van de MIVD vooral duidelijk dat op de lange termijn waarschijnlijk geen van de Afghaanse partijen een duurzaam machtsverwicht zal hebben.

Sommige gebieden die in 2012 zijn overgedragen aan de Afghaanse autoriteiten liepen afgelopen jaar op deze werkelijkheid vooruit. Zo werden in toenemende mate op lokaal niveau afspraken gemaakt tussen plaatselijke Taliban en veiligheidstroepen over lokaal staakt-het-vuren en het opgeven van checkpoints, vooral op het platteland. Ook op (inter-)nationaal en niveau werd er aandacht besteed aan het zoeken naar een politieke oplossing. De MIVD heeft hier dan ook intensief onderzoek naar verricht, te meer omdat een scenario waarbij instabiliteit en vluchtelingenstromen op de langere termijn niet is uitgesloten. De conclusie van de MIVD dat de vooruitzichten op een definitieve politieke oplossing niet significant dichterbij zijn gekomen in 2012, verhoudt zich slecht tot de door de internationale gemeenschap gewenste stabiliteit van Afghanistan en de regio.

Verder verrichtte de MIVD onderzoek naar het gebruik en de aanwezigheid van geïmproviseerde explosieven (IED's), ter bevordering van de veiligheid van Nederlandse troepen in Afghanistan. De MIVD heeft in 2012 zowel nieuwe explosieven als technologische ontwikkelingen in Kunduz tijdig weten te onderkennen, bijvoorbeeld bij de inzet van op afstand bedienbare IED's.

Kunduz

In Kunduz is het aantal geweldsincidenten in 2012 ten opzichte van vorig jaar in zeer beperkte mate gestegen. Deze lichte toename is vooral te wijten aan de zich uitbreidende aanwezigheid van lokale veiligheidstroepen, juist in gebieden waar de Taliban relatief sterk aanwezig is. Hierdoor raken de Taliban in hun thuisgebied steeds meer in het nauw, wat leidde tot gewelddadige confrontaties. Ook was er sprake van steeds meer geweld voortkomend uit onderling rivaliserende militieën.

De reeks zelfmoordaanslagen die in 2010 en 2011 in Kunduz meerdere hoogwaardigheidsbekleders het leven kostte, is in 2012 een halt toegeroepen. Bestuurders in Kunduz zijn als gevolg meer bereid en in staat om fysiek in Kunduz aanwezig te zijn en hun werkzaamheden zichtbaarder te maken voor de bevolking. Toch is het bestuur in Kunduz niet in staat gebleken een brug te slaan naar de gemarginaliseerde Pashtun-bevolking en blijft hevige corruptie op alle niveaus een groot probleem. Dit biedt voldoende voedingsbodem voor de Taliban om verder te blijven rekruteren.

Infiltratie van *insurgents* binnen te trainen Afghaanse eenheden is een belangrijk aandachtspunt voor de MIVD. In 2012 is de *insider threat* en de daarmee verband houdende *green-on-blue* incidenten waarbij ISAF-militairen door elementen van de *Afghan National Security Forces* worden aangevallen, fors toegenomen. Tussen 2007 en 2010 werden 34 ISAF-militairen bij *green-on-blue* incidenten gedood. In 2011 waren dat er 35 en het afgelopen jaar 64. In Noord-Afghanistan hebben weinig *green-on-blue*

aanslagen plaatsgevonden; in Kunduz geen. Er zijn veel maatregelen afgekondigd om het hoofd te bieden aan deze *insider threat* en ook de MIVD besteedde veel aandacht aan het onderkennen van deze dreiging.

Het grensgebied Afghanistan-Pakistan vormt voor de MIVD een belangrijk aandachtsgebied in het kader van het beoordelen van de terroristische dreiging naar Nederlandse defensiebelangen in Afghanistan. Hoewel de internationale politieke en militaire druk op de jihadistische netwerken verder is opgevoerd, is het grensgebied nog altijd een verzamelpaats van jihadistische netwerken die een dreiging vormen tegen de in onder andere Afghanistan aanwezige westerse militaire belangen. Naast een regionale agenda heeft een aantal van deze netwerken ook een internationale agenda. De MIVD acht het mogelijk dat jihadistische netwerken in het Afgaans-Pakistaans grensgebied nog steeds aanslagen voorbereiden tegen westerse belangen in het Westen. De MIVD zal in 2013 de activiteiten van jihadistische netwerken in de Afgaans-Pakistaanse regio blijven volgen.

Russische Federatie

Het afgelopen jaar richtte het onderzoek van de MIVD zich op het buitenland- en veiligheidsbeleid, het defensiebeleid en de ontwikkeling van de krijgsmacht van de Russische Federatie.

Zoals verwacht is met het opnieuw aantreden van Vladimir Poetin als Russische president in mei 2012 de Russische toon van het buitenland- en veiligheidsbeleid, zeker ten aanzien van het Westen, verhard. Dit past binnen een trend van een toenemende spanning in de relatie tussen de Russische Federatie enerzijds en de NAVO en de Verenigde Staten anderzijds die sinds begin 2011 zichtbaar is. De directe aanleidingen hiervoor waren de ontwikkeling van het NAVO-raketschild (dat in mei 2012 initieel operationeel is verklaard), de door de VN Veiligheidsraad gesanctioneerde NAVO-operatie in Libië en een diametraal tegengestelde houding ten opzichte van internationale veiligheidsvraagstukken zoals de ontwikkelingen in Syrië en Iran.

Ondanks een toenemende retoriek, heeft er zich met het aantreden van Vladimir Poetin geen fundamentele wijziging voorgedaan in het Russisch buitenland- en veiligheidsbeleid. De Russische Federatie blijft streven naar erkenning als grootmacht op het geopolitiek toneel en een fundamenteel andere Europese veiligheidsstructuur met een significant kleinere rol voor de NAVO. Regionale integratie onder Russische vlag en een door Rusland gewenste uitbreiding van invloed in de voormalig Sovjetrepublieken heeft in 2012 een nieuwe impuls gekregen.

De Russische Federatie is in 2008 gestart met een ambitieuze en ingrijpende hervorming van de krijgsmacht die in 2020 moet leiden tot een kleinere, flexibele en volledig parate krijgsmacht uitgerust met, naar eigen zeggen, het modernste materieel. De MIVD volgt deze hervorming met bijzondere aandacht voor de ontwikkelingen in de gevechtskracht en heeft hierover in 2012 bericht.

Het ontslag van minister van Defensie Serdjoekov en Chef Generale Staf Makarov in november 2012 was het startschot voor een grootschalige herschikking van de politieke en militaire leiding van de Russische krijgsmacht. Dit heeft vooralsnog niet geleid tot wezenlijke aanpassingen van de krijgsmacht.

Oekraïne

Oekraïne speelt een belangrijke rol binnen de veiligheidssituatie in Oost-Europa als gevolg van de geografische ligging, de belangrijke rol als gasdoorvoerland en de ambivalente oriëntatie van zijn buitenland- en veiligheidsbeleid. De zelfverklaarde neutraliteit en het autonome optreden van Oekraïne zorgde vanaf 2011 voor enige spanning in de relatie met de Russische Federatie. Aan de andere kant is ook de relatie met het Westen bekoeld als gevolg van binnenlandspolitieke ontwikkelingen. In 2012 heeft de MIVD gerapporteerd over de positie van Oekraïne vis-à-vis het Westen en de Russische Federatie. De aanhoudende binnenlandse politieke strijd, de toenemende druk op democratische instituties en de relatie met de Russische Federatie houden de aandacht van de MIVD.

Zuidelijke Kaukasus

Als gevolg van de oorlog van 2008 is de waarschijnlijkheid van een gewapend conflict tussen Georgië en de Russische Federatie sterk afgenomen. De verrassende verkiezingsoverwinning van de Georgische oppositiecoalitie Georgian Dream van Bidzina Ivanishvili in oktober 2012 biedt mogelijkheden voor een meer pragmatische verhouding met de Russische Federatie. In relatie tot het Armeens - Azerbeidzjaans conflict rond de enclave Nagorno-Karabach hield de MIVD de militaire capaciteiten van de beide partijen in het oog. Ondanks de soms hoog oplopende spanningen tussen beide landen en incidenten langs de Line of Contact, bleven grootschalige incidenten het afgelopen jaar uit.

De MIVD beoordeelt de waarschijnlijkheid op een ernstige escalatie van de twee bevroren conflicten in de regio (tussen Georgië en Zuid-Ossetië / Abchazië en Armenië en Azerbeidzjan) in de nabije toekomst als laag vooral ook door de sleutelrol die de Russische Federatie hierin speelt. In aanloop

naar de Olympische Winterspelen in Sochi (2014) zal de MIVD ontwikkelingen in de regio wel blijven volgen.

Centraal Azië

Het geopolitieke belang van de instabiele Centraal-Aziatische regio neemt toe. Dit heeft te maken met de grote energiereserves en de banden met zowel Europa als Azië. Diverse grote landen, zoals de Russische Federatie, China, maar ook de NAVO-lidstaten, hebben grote belangen in de regio. Zeer grootschalige onlusten bleven in 2012 uit, maar er blijft sprake van aanhoudende spanningen tussen de verschillende Centraal-Aziatische republieken.

Met het oog op de logistieke verzorging van de NAVO-operatie in Afghanistan en de Nederlandse politie-trainingsmissie in de Noord-Afghaanse provincie Kunduz volgt de MIVD de ontwikkelingen in Centraal-Azië, en die in Tadzjikistan in het bijzonder.

China

Het jaar 2012 stond voor China vooral in het teken van de machtswisseling in Beijing tijdens het 18e partijcongres in november. Naast het leiderschap van de partij, nam Xi Jinping tevens de leiding over de PLA over van Hu Jintao als nieuwe voorzitter van de Centrale Militaire Commissie. Hoewel de aandacht van het nieuwe Chinese leiderschap aanvankelijk vooral zal zijn gericht op de interne stabiliteit en economische ontwikkeling, zal China onder zijn leiding waarschijnlijk de assertievere opstelling op het wereldtoneel en in de regio van de afgelopen jaren continueren.

Modernisering van de krijgsmacht blijft een hoge prioriteit hebben voor Beijing. Hoewel het Taiwanvraagstuk het afgelopen jaar minder op de voorgrond stond, blijft dit voor de modernisering een belangrijke factor. Daarnaast speelt het verbeteren van de militaire capaciteiten ten behoeve van het opereren in de maritieme periferie een steeds grotere rol in China's defensiemodernisering.

China's belangen omspannen inmiddels alle delen van de wereld en zullen de komende jaren waarschijnlijk verder toenemen vanwege de Chinese behoefte aan grondstoffen en de ontwikkeling van afzetmarkten voor Chinese producten. Vooral het profiel van China in Afrika en het Midden-Oosten is de afgelopen jaren sterk toegenomen, op militair, economisch en politiek terrein. Voor het vierde jaar achtereen heeft China zijn militaire aanwezigheid in de Golf van Aden voortgezet. Hierbij beperkt het zich enkel tot het beschermen van koopvaardij schepen en neemt het niet actief deel aan bestrijding van de Somalische piraterij. China zal, ook op de langere termijn, waarschijnlijk blijven vasthouden aan de uitgangspunten van respect voor soevereiniteit en het principe van

non-interventie in de binnenlandse aangelegenheden van derde landen. De recente Chinese opstelling ten aanzien van Syrië onderstreept dit.

Incidenten in China's maritieme periferie hebben in 2012 wederom de aandacht van de internationale gemeenschap getrokken. In het voorjaar van 2012 liepen de spanningen op tussen China en de Filipijnen over Scarborough Shoal, in de Zuid-Chinese Zee. De nationalisatie van drie eilanden van de Senkaku/Diaoyu eilandengroep door de Japanse regering in september zette de verhoudingen tussen China en Japan op scherp. Het is waarschijnlijk dat de Senkaku/Diaoyu eilanden ook in 2013 een belangrijke rol zullen gaan spelen in de relatie tussen Beijing en Tokyo. In de Zuid-Chinese Zee regio vormde het uitblijven van concrete vervolgstappen in de implementatie van de *Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea* tussen China en de Association of Southeast Asian Nations lidstaten (ASEAN-lidstaten) in 2012 een teleurstelling voor het tienjarig bestaan van de overeenkomst. De geschillen over de territoriale claims in de Zuid-Chinese Zee leidden zelfs tot verdeeldheid binnen ASEAN. Evenals in 2012 zal de MIVD in 2013 de relevante ontwikkelingen binnen de buitenland-, defensie- en veiligheidspolitiek van China blijven volgen.

Het belang van het Verre Oosten op het wereldtoneel neemt toe en hierdoor zullen de ontwikkelingen in deze regio de komende decennia het NAVO-bondgenootschap en het Nederlandse buitenland- en veiligheidsbeleid in toenemende mate beïnvloeden. Vooral China opereert steeds meer als een regionale en mondiale grootmacht die zijn stempel drukt op de geopolitieke ontwikkelingen in de regio en er buiten. Op grond van zijn strategische inlichtingentaak volgt en analyseert de MIVD het Chinese buitenland-, veiligheid- en defensiebeleid vooral in China's maritieme periferie.

Noord-Korea

Na het aantreden in december 2011 van de Noord-Koreaanse leider Kim Jong-un stond in 2012 de interne stabiliteit en bestending van de machtsoverdracht binnen het regime centraal. Vooralsnog heeft de machtswisseling geen ernstige gevolgen gehad voor de stabiliteit van het regime. Op korte termijn worden bovendien geen drastische koerswijzigingen in de Noord-Koreaanse veiligheidspolitiek voorzien.

• Afrika

In Noord-Afrika stond 2012, na de Arabische Lentes in Tunesië, Egypte en Libië van het jaar ervoor, in het teken van de wederopbouw. Mede door de ontwikkelingen in Libië kwamen begin 2012 gewapende groepen in het noorden van Mali in opstand wat tevens een politieke crisis veroorzaakte in de hoofdstad Bamako. De *Economic Community of West African States* (ECOWAS) ondernam stappen om

de situatie in het geteisterde Mali te verbeteren, maar werd in de gehele regio uitgedaagd door veiligheidsvraagstukken. Zo werd in de Golf van Guinee een aanzienlijke stijging van de maritieme criminaliteit geconstateerd. In hetzelfde jaar brachten de problemen met Sudan, Zuid-Sudan op het punt van oorlog. Hoewel de bilaterale relatie aan het einde van het jaar weer opwarmde had de escalatie van spanningen rondom diverse diepliggende geschilpunten de kloof tussen beide landen verbreed. Ten slotte werden de regeringen in de Democratische Republiek Congo en de Centraal Afrikaanse Republiek geconfronteerd met gewelddadige rebellieën. De situatie in de relevante aandachtgebieden op het Afrikaanse continent biedt de MIVD voldoende aanleiding om de ontwikkelingen ook in 2013 te blijven volgen.

De militaire staatsgreep in Mali was een belangrijke ontwikkeling in 2012. Deze staatsgreep was het gevolg van een politieke crisis in Zuid-Mali en een veiligheids crisis in het noorden van het land. De veiligheids crisis in Noord-Mali resulteerde in een machtsvacuüm. De jihadistische groeperingen al-Qa'ida in de Islamitische Maghreb (AQIM), Ansar al-Din (Verdedigers van het Geloof) en MUJAO (Beweging voor Eenheid en Jihad in West-Afrika) hebben hiervan gebruikgemaakt. Noord-Mali stond eind 2012 grotendeels onder controle van deze drie groeperingen.

Op 25 november 2011 werd in Mali een Nederlander door AQIM ontvoerd. De Nederlander werd eind 2012 nog altijd, samen met diverse andere westerse staatsburgers, door AQIM vastgehouden.

Nederlandse militairen doen jaarlijks mee aan de multinationale oefening Operatie Flintlock, die onder leiding van het Amerikaanse *Africa Command* (AFRICOM) in de Sahel wordt gehouden. In 2012 zou de oefening worden gehouden in Mali, Burkina Faso en Senegal. Vanwege de veiligheids crisis in Mali werd de oefening afgelast.

De MIVD zal in 2013 de politieke en militaire ontwikkelingen in Mali nauwgezet blijven volgen. Daarnaast zal de dienst, mede gezien de geplande Nederlandse deelname aan Flintlock 2013 en ondersteuning met luchttransport van het Franse ingrijpen, ook de activiteiten van AQIM en andere terroristische groeperingen in Noord-Afrika en de Sahel blijven volgen.

Hoorn van Afrika

De Hoorn van Afrika is op politiek vlak een instabiele regio. De staatsgrenzen in de regio snijden door omvangrijke politiek-etnische gemeenschappen heen. De conflicten in Somalië brengen nog altijd ernstige veiligheidsrisico's voor de gehele Hoorn van Afrika met zich mee. Ethiopische en Keniaanse troepen zijn nog altijd betrokken bij operaties in Somalië. De Keniaanse troepen maken

daarbij sinds juni 2012 deel uit van de *African Union Mission for Somalia* (AMISOM, met bijdragen van Uganda, Ethiopië, Burundi, en later Sierra Leone). In de loop van 2012 kreeg ook de bijdrage van buurland Djibouti aan AMISOM gestalte. Deze buurlanden, die de in september 2012 geïnstalleerde *Somali National Government* (SNG) steunen, kennen een substantiële etnische Somalische gemeenschap binnen hun landsgrenzen. De ontwikkelingen op het gebied van politiek en veiligheid in deze buurlanden hebben een uitstralingseffect op Somalië en vice versa.

Kenia en Ethiopië

De algemene verkiezingen in Kenia, die voor december 2012 stonden gepland, zijn uitgesteld. Deze vonden plaats op 4 maart 2013 en zullen in sterke mate bepalend zijn voor de wijze waarop Kenia zich de komende jaren zal gaan ontwikkelen. In aanloop naar de verkiezingen liepen de politiek-etnische spanningen op. In Ethiopië overleed in 2012 premier Meles Zenawi, die Ethiopië ruim 21 jaar lang leidde en zijn stempel drukte op de koers van het land. Zijn opvolging verliep tamelijk vlekkeloos, maar in politiek opzicht bevindt Ethiopië zich momenteel mogelijk op een kruispunt. In 2013 zullen in Ethiopië lokale verkiezingen plaatsvinden.

Somalië

In 2012 maakte een zwak en corrupt overgangsbestuur plaats voor de *Somali National Government* (SNG), een regering met grotendeels nieuwe gezichten. Eén van de belangrijkste uitdagingen voor deze regering is om de komende jaren vorm te geven aan de federale structuur van Somalië. In Somalië heerst momenteel een stemming van gematigd optimisme. Niettemin hebben de centrale autoriteiten buiten Mogadishu nog steeds geen echte zeggenschap.

In de laatste maanden van 2012 heeft AMISOM in Zuidwest-Somalië grote successen behaald en enorme terreinwinst geboekt. Zo werd Kismayo, de belangrijkste Somalische havenstad ten zuiden van Mogadishu, eind september 2012 heroverd op al-Shabaab. De uitdaging ligt bij het behouden en controleren van deze gebieden. Al-Shabaab legt de nadruk daarbij steeds meer de op asymmetrische tactieken.

Puntland

De autoriteiten van de semiautonome regio Puntland, onder leiding van president Farole, vormden gedurende 2012 een relatief stabiele politieke factor in Somalië. Deze stabiliteit wordt evenwel door verschillende oorzaken bedreigd en is in enkele gevallen in 2012 slechter geworden. De politieke spanningen in Puntland nemen geleidelijk toe. Deze frictie heeft voornamelijk te maken met de intentie van president Farole om zijn ambtstermijn te verlengen met één jaar, tot

januari 2014. Ondanks zijn argument hiervoor, namelijk in dat jaar een meerpartijenstelsel in Puntland te installeren, is er geen brede steun onder de oppositie voor de verlenging. Tegelijkertijd is er sprake van een toename van jihadistische strijders in Puntland, waarschijnlijk deels als resultaat van succesvolle AMISOM-operaties in het zuiden van Somalië.

Ook de gas- en olievondsten in Puntland zorgen voor een toename van de politieke spanningen in Puntland. De algemene veiligheidssituatie in Puntland is precair te noemen. De politieke situatie in Galmudug is al enige tijd instabiel, mede doordat de in augustus 2012 gekozen president Abdi Hassan Qeybdiid nog niet formeel als zodanig is erkend door de SNG en de internationale gemeenschap. Enkele grote piratenleiders hebben er waarschijnlijk veel invloed, evenals de radicaal-islamitische groepering al-Shabaab.

In 2012 heeft de MIVD diverse inlichtingenproducten gepubliceerd over de regionale dynamiek in de Hoorn van Afrika. Ook in 2013 blijft deze regio een aandachtspunt voor de MIVD. De politieke en veiligheidssituatie binnen Somalië blijft ook het komende jaar van groot belang. Al-Shabaab zal ook het komende jaar de veiligheidssituatie in Somalië negatief blijven beïnvloeden. Daarnaast blijven de tegenstrijdige politieke en economische belangen van de voornaamste lokale machthebbers en gemarginaliseerde partijen in Somalië een groot gevaar vormen voor stabiliteit op lange termijn. Clanbelangen spelen hierbij vaak een rol. De MIVD richt zich in 2013 op de kansen en bedreigingen rond de nieuw gevormde nationale regering. Daarbij is ook de regionale dynamiek in Zuid- en Centraal-Somalië, (de semiautonome regio's) Somaliland, Puntland en Kenia van belang, zowel in het kader van (anti)piraterij als (contra)terrorisme.

De landen van het Arabisch Schiereiland en de Hoorn van Afrika nemen door hun aanzienlijke oliereserves en ligging aan de Golf, de Rode Zee en de Indische Oceaan een strategische positie in. De scheepvaartroute door de Golf van Aden, de Rode Zee en het Suezkanaal is bovendien een belangrijke maritieme verkeersader tussen oost en west. Gezien de grote economische, humanitaire en veiligheidsbelangen voor zowel de bevolking als de zeevarenden, stond piraterijbestrijding ook in 2012 hoog op de internationale agenda.

In de loop van 2012 nam zowel het aantal succesvolle kapingspogingen, alsook de succesratio ervan, af in vergelijking met het jaar daarvoor. De daling die in 2011 werd ingezet, heeft zich daarmee in 2012 voortgezet. De laatste succesvolle kaping van een koopvaardij- en dateert van mei 2012. Het totale aantal gekaapte schepen en gegijzelde bemanningsleden is ook afgenomen ten opzichte van de voorgaande jaren. Eind 2012 hielden piraten nog slechts vier koopvaardij-

scheper gegijzeld en een totaal van 108 opvarenden bevond zich nog in handen van piraten. In 2012 kwamen acht koopvaardijsschepen vrij en één koopvaardijsschip werd bevrijd door lokale veiligheidstroepen. Daarbij moet worden opgemerkt dat losgeld onderhandelingen in enkele gevallen lang duren en steeds vaker afzonderlijk wordt onderhandeld over de vrijlating van gegijzelden.

Een combinatie van verschillende, deels preventieve, tegenmaatregelen is mede van invloed op het afnemende succes van de piraten op zee. Aan boord van de koopvaardijsschepen worden steeds vaker preventieve beveiligingsmaatregelen genomen, de zogenaamde *Best Management Practices* (BMP's). Deze BMP's zorgen ervoor dat piraten moeilijker aan boord kunnen komen. Het op grote schaal toepassen van deze maatregelen en het aan boord plaatsen van *Vessel Protection Detachments* (VPD's) of particuliere beveiligers weerhoudt piraten er steeds vaker van om schepen aan te vallen. Daarnaast worden aanvallen doorgaans afgebroken wanneer verzet wordt geboden vanaf koopvaardijsschepen. Naast de preventieve maatregelen aan boord van koopvaardijsschepen draagt het monitoren en uitschakelen van zogenaamde *Pirate Action Groups* (PAGs) door de patrouillerende marineschepen positief bij aan piraterijbestrijding.

Naast alle internationale inspanningen waren er in 2012 ook signalen dat de mogelijkheden voor piraten in Somalië zelf verslechteren. Zo heeft de nieuwe Somalische regering bij monde van de nieuwe Somalische president het bestrijden van piraterij tot één van de speerpunten van het beleid verklaard. Ook enkele regionale en lokale overheden startten of intensiverden initiatieven om piraterij tegen te gaan. Daarbij heeft een bekende voormalige piratenleider piraterij publiekelijk afgezworen en roept hij andere piraten op hetzelfde te doen. Hoewel kanttekeningen gemaakt kunnen worden bij ondermeer de beweegredenen voor deze stap, is deze stellingname mogelijk wel indicatief voor het huidige slechte klimaat voor piraterij.

Defensie heeft in 2012 haar deelname aan de maritieme missies van de Europese Unie (EU), Atalanta, en de Noord Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO), *Ocean Shield*, rondom het Arabisch Schiereiland en de Hoorn van Afrika gecontinueerd. Deze missies zijn bedoeld om humanitaire transporten te beschermen en de vrije scheepvaart te waarborgen door bestrijding van piraterij. De MIVD heeft deze missies ondersteund met diverse inlichtingenproducten en -rapportages. Daarnaast zijn ook in 2012 door Defensie VPD's aan boord van bepaalde koopvaardijsschepen geplaatst. Hiermee is in 2011 begonnen en de inzet is erg effectief gebleken. Ook deze inzet is door de MIVD ondersteund.

Gelet op de hierboven genoemde Nederlandse deelname aan Atalanta en *Ocean Shield* monitorde de MIVD de aan al-Qa'ida gelieerde beweging al-Shabaab. De positie van al-Shabaab is het afgelopen jaar, vooral door succesvolle militaire acties en *counter-insurgency* van AMISOM in Somalië, minder prominent geworden. Als gevolg hiervan richt al-Shabaab zich steeds meer op asymmetrische oorlogvoering, zoals onder andere het gebruik van IEDs gericht tegen AMISOM en de nationale regering. Al-Shabaab voert daarbij nog steeds aanslagen uit in Mogadishu, ondanks dat de stad door regeringstroepen en militairen van AMISOM wordt beveiligd.

Al-Shabaab vormt daarnaast ook een dreiging voor andere landen in Oost-Afrika, zoals Kenia. Het afgelopen jaar konden enkele aanslagen in de hoofdstad Nairobi en de havenstad Mombassa worden verijdeld. Daarnaast vonden, sinds de interventie van Kenia in Somalië in oktober 2011, in 2012 regelmatig aanslagen plaats in Kenia waar al-Shabaab niet rechtstreeks bij betrokken was. Deze aanslagen worden vaak door sympathisanten van al-Shabaab gepleegd. Vanwege de regelmatige havenbezoeken van de Koninklijke Marine aan Mombassa is de terroristische dreiging in Kenia onderwerp van onderzoek door de MIVD.

Veel jihadististen met uiteenlopende nationaliteiten zijn uit Somalië weggetrokken. Toch komen nog steeds jihadististen uit westerse landen naar Somalië om deel te nemen aan training en activiteiten van al-Shabaab. Nederland zal ook in 2013 in deze regio actief blijven. Om deze reden zal de MIVD bestaande inspanningen gericht op de Hoorn van Afrika voortzetten.

Zuid-Sudan

Vanwege de Nederlandse deelname aan de VN-missie in Zuid-Sudan (UNMISS) besteedde de MIVD in 2012 aandacht aan de ontwikkelingen in deze jonge staat (onafhankelijk van Sudan sinds 9 juli 2011). Het begin van het jaar werd gekenmerkt door een sterke verslechtering in de bilaterale betrekkingen met Sudan. De spanningen over de afwikkeling van de Zuid-Sudanese afscheiding, vooral ten aanzien van de samenwerking in de gemeenschappelijke oliesector, waren zo hoog opgelopen dat de beide regeringen al bij de start van 2012 op een politieke ramkoers lagen. Met de staking van de olieproductie in de Zuid-Sudanese olievelden werd de relatie met Sudan nagenoeg verbroken. De inname van het olieproducerende Sudanese plaats Heglig (deelstaat Zuid-Kordofan) in april 2012 door een strijdmacht van het Zuid-Sudanese leger (de *Sudan People's Liberation Army* – SPLA) en Sudanese rebellenbewegingen bracht de landen dicht bij een oorlog. Na weken van wederzijdse vijandelijkheden en de herovering van Heglig door de *Sudanese Armed Forces* (SAF) riep de VN Veiligheidsraad begin mei 2012 de gebrouilleerde leiders op om de gevechten te staken en de onderhandelingen te hervatten.

De tweede helft van 2012 stond in het teken van de gesprekken tussen de presidenten en onderhandelaars van Sudan en Zuid-Sudan. Op 27 september werd de hervonden samenwerking op economisch, politiek en militair gebied in een aantal akkoorden bekrachtigd. Hoewel de spanningen tussen de hoofdsteden aan de oppervlakte zichtbaar waren afgenomen bleef het wederzijds wantrouwen groot waardoor er eind 2012 nog geen stappen werden gezet richting de uitvoering van de akkoorden. Nieuwe gesprekken over de onopgeloste status van de betwiste Abyei regio (gebied met speciale administratieve status in Zuid-Kordofan) en de aanhoudende gevechten tussen de SAF en de noordelijke tak van de SPLA (de SPLA-N) verstoorden het herstel van de betrekkingen.

Naast de perikelen met Sudan hadden lokale conflicten het afgelopen jaar een grote invloed op de veiligheidssituatie Zuid-Sudan. Tribale twisten werden in het gehele land waargenomen en zetten de autoriteiten aan om aan te vangen met een door de SPLA uitgevoerd civiel ontwapeningsprogramma in diverse deelstaten. Vooral de ontwapening in Jonglei werd, gekoppeld aan een intern vredesinitiatief, breed opgezet om de verschillende conflicten in deze deelstaat te beteugelen. Jonglei werd in 2012 nog geplaagd door de lokale rebelle van David Yau Yau en diverse stammen-twisten. Hoewel de conflictdynamiek in intensiteit is afgenomen ten opzichte van 2011 is het onwaarschijnlijk dat alle initiatieven de oorzaken van het lokale geweld voldoende hebben geadresseerd.

De politieke stabiliteit in Zuid-Sudan werd in 2012 gegarandeerd door de alleenheerschappij van de *Sudan People's Liberation Movement (SPLM)* in Juba. De interne cohesie werd versterkt door de militaire escalatie van de spanningen met Sudan begin 2012 en later beproefd door het herstel van de betrekkingen en de concessies die waren gedaan bij de onderhandelingen. Ondanks de onderlinge strubbelingen tussen de politieke en militaire besluitmakers werd de regering van president Salva Kiir nauwelijks bedreigd. De economische malaise dwong het kabinet naast onderhandelingen tot forse bezuinigingen op alle sectoren behalve Defensie. Terwijl de kritiek op de SPLM-regering toenam, nam ook de censuur op de media toe.

Centraal Afrika

Nederland nam tot februari 2012 op beperkte schaal deel aan de missie van de EU in de Democratische Republiek Congo (DRC), EUSEC. Vanwege de mogelijke spillover-effecten van de groeiende onveiligheid in Oost-Congo voor de Nederlandse militaire bijdrages aan het security sector development-programma (SSD) in Burundi en het *African Contingency Operations and Training Assistance (ACOTA)*-programma in Burundi en Uganda, werd de missiegerelateerde inlichtingenaandacht voor de ontwikkelingen in de DRC niet beëindigd. Na de onrustig verlopen Congolese presidentsverkie-

zingen in 2011, nam afgelopen jaar de druk op president Joseph Kabila Kabange hand over hand toe.

Elementen uit de krijgsmacht zijn tegen de regering in opstand gekomen en vinden aansluiting bij tal van rebellengroepen. Het staatsgezag is met name langs de oostgrens tanende. In de perceptie van ondermeer de DRC wordt de veiligheidssituatie sterk beïnvloed door de buurlanden Uganda en Rwanda. Uganda probeert nu echter actief bij te dragen aan de stabiliteit door onderhandelingen tussen de DRC en rebellengroepering M23 te faciliteren. De MIVD blijft ook in 2013 de veiligheidssituatie in de regio monitoren.

• Latijns-Amerika en de Cariben

Met de bovenwindse eilanden Sint Eustatius en Saba en het benedenwindse eiland Bonaire als bijzondere openbare lichamen van Nederland in de Cariben reiken de landgrenzen van Nederland tot in Latijns-Amerika. Ontwikkelingen en/of gebeurtenissen in die regio kunnen daarom van invloed zijn op Nederlandse belangen.

De AIVD en MIVD bundelen hun krachten om de Nederlandse overheid te voorzien van informatie ten aanzien van deze regio. Voor de MIVD is de permanente militaire aanwezigheid van de Nederlandse krijgsmacht in de Caribische delen van het Koninkrijk reden om ontwikkelingen daar op hoofdlijnen te volgen voor zover deze van invloed kunnen zijn op de Nederlandse krijgsmacht.

Gelijkgestemde landen in Latijns-Amerika zoals Venezuela, Bolivia en Cuba voeren een buitenlandbeleid dat op de regio gericht is. De inspanningen zijn met name bedoeld om de regionale economische samenwerking te stimuleren. Venezuela en Colombia, die mede vanwege de verschillende politieke agenda's in het verleden de nodige geschillen hebben gekend, hebben ook in 2012 gestreefd naar een verbetering van hun relatie.

Venezuela

President Hugo Chávez werd in oktober 2012 herkozen als president van Venezuela. Ook bij de regionale verkiezingen medio december heeft zijn partij, de PSUV, in 20 van de 23 Venezolaanse deelstaten gewonnen.

Ondanks de ziekte van wijlen president Chavez ging de 'Boliviaanse Revolutie' het afgelopen jaar onverminderd voort. Dit heeft tot verdere politieke polarisatie van het land geleid. De rechterlijke, wetgevende en uitvoerende macht kwamen steeds meer onder controle van wijlen Chávez en zijn

partij te staan. Evenals de voorgaande jaren zijn het particulier bezit en de persvrijheid in 2012 verder aan banden gelegd.

Op het gebied van het buitenlandbeleid zijn er geen accentverschuivingen geconstateerd. De banden van het regime met gelijkgezinde landen als Cuba en Bolivia zijn zeer sterk. Beide landen worden door het regime gezien als trouwe bondgenoten.

Op het gebied van de modernisering van de Venezolaanse strijdkrachten, zijn in 2012 vorderingen gemaakt. Venezuela heeft, vooral in het kader van de verdediging van Venezuela's nationale grondstoffen, de ambitie om de Venezolaanse strijdkrachten vanaf 2015 toonaangevend te laten zijn in de regio. Naast leveringen van voornamelijk Russisch en Chinees materieel was er tevens aandacht voor het verbeteren van de logistieke capaciteit en de instandhouding van militair materieel.

Veiligheidsbevordering

De veiligheids(bevorderende) taak van de MIVD richt zich niet alleen op de krijgsmacht, maar ook op de defensie-industrie. Dit gebeurt onder andere door het geven van adviezen op het gebied van personele, materiële en gegevensbeveiliging. Tevens verricht de MIVD onderzoek om de veiligheid, paraatheid en inzet van de krijgsmacht te kunnen waarborgen.

• Meldingen van veiligheidsincidenten

De MIVD heeft in 2012 enkele duizenden meldingen van veiligheidsincidenten ontvangen. Alle meldingen zijn geregistreerd en geanalyseerd. Indien een melding (mogelijk) in verband kon worden gebracht met extremisme, terrorisme, spionage, subversie, sabotage of georganiseerde criminaliteit werd nader onderzoek verricht. Indien van toepassing is informatie gedeeld met partners binnen Defensie (zoals de Beveiligingsautoriteit Defensie, de KMar, de Centrale Organisatie Integriteit Defensie) en buiten Defensie (zoals het KLPD en de AIVD).

• Industrieveiligheid

Industrieveiligheid betreft de beveiliging van materieel en gegevens bij civiele bedrijven die zijn belast met de uitvoering van gerubriceerde of vitale defensieopdrachten voor de Nederlandse Defensieorganisatie of buitenlandse opdrachtgevers: de zogenoemde defensieorderbedrijven.

De MIVD verstrekt adviezen over de implementatie van de voorgeschreven beveiligingseisen en controleert de naleving van het beveiligingsbeleid. In 2012 zijn in het kader van nieuwe gerubriceer-

SERIAL NO. 47-1511

SERVICE THIS AIRCRAFT
WITH GRADE JP-8 FUEL
PER MIL-J-5624

WARNING THIS AIRCRAFT CONTAINS
A CANOPY REMOVER CONTAINING
AN EXPLOSIVE CHARGE

DANGER
EJECTION SEAT
DANGER

RESCUE

OPENEN COCKPITKAP
IN NOODGEVAL
1. DRUK KNOP IN OM
LUK TE OPENEN
2. TREK MET O-RING
DE KABEL GEHEEL
UIT OM KAP AF
TE SCHIETEN

1. PUSH BUTTON TO OPEN DOOR
2. PULL RING OUT 6 FEET TO
JETTISON CANOPY

STATIC PRESSURE
DO NOT PLUG OR
REFORM HOLE

DO NOT PAINT

de opdrachten 101 bedrijfsbezoeken afgelegd. Dit heeft geleid tot 43 nieuwe defensieorderbedrijven. Daarnaast zijn 9 nieuwe bedrijven ingeschakeld op verzoek van buitenlandse partners c.q. opdrachtgevers. Waar nodig werd, evenals vorig jaar, veel aandacht besteed aan de beveiliging van de ICT-omgeving. Tegelijkertijd zijn bijna honderd bedrijven geschrapt als defensieorderbedrijf wegens het beëindigen van het gerubriceerde contract. Dit heeft eind 2012 netto geresulteerd in 500 bedrijven, een afname van 50 defensieorderbedrijven ten opzichte van 2011.

De MIVD heeft ook in 2012 veiligheidsbriefings verzorgd voor zowel commerciële bedrijven (waaronder ook de NIDV) als voor de Defensieorganisatie. Deze briefings hadden ondermeer tot doel de bedrijven te informeren over de veiligheidsrisico's verbonden aan het doen van zaken met buitenlandse afnemers en het maken van buitenlandse dienstreizen.

In samenwerking met het Defensie Inlichtingen- en Veiligheidsinstituut (DIVI) is een training verzorgd voor beveiligingsfunctionarissen van defensieorderbedrijven. Daarnaast organiseerde de MIVD in 2012, evenals in voorgaande jaren, de jaarlijkse relatiedagen voor beveiligingsfunctionarissen van defensieorderbedrijven. Deze dagen vonden dit jaar plaats te Soesterberg, waar lezingen en presentaties werden verzorgd door de AIVD met als onderwerp *Bring Your Own Device*, door het Ministerie van Veiligheid en Justitie over de Verklaring Omtrent Gedrag, door de Hogeschool Saxion over de veiligheidsaspecten bij het inzetten van stagiairs en door de Explosieven Opruimingsdienst Defensie. Door deze laatste dienst werd ook het middagprogramma verzorgd met enkele indrukwekkende demonstraties.

In internationaal verband heeft de MIVD deelgenomen aan een werkgroep die zich buigt over *cyber security* bij de defensie-industrie. Deze werkgroep is ingesteld door de MISWG. In maart 2013 vergadert deze werkgroep in Nederland.

De herziening van de Algemene Beveiligingseisen voor Defensieopdrachten (ABDO) heeft in 2012 door gebrek aan personeel vertraging opgelopen, zodat pas in 2013 met concipiëren van de nieuwe eisen kan worden gestart. Subwerkgroepen, waarin ook de industrie participeert, zullen met betrekking tot de diverse beveiligingsaspecten hieraan bijdragen. Naast de Beveiligingsautoriteit en de MIVD draagt ook de AIVD bij om het document een overheidsbrede toepassing te geven. Het eerste concept zal op zijn vroegst eind 2013 kunnen worden afgerond.

Over mogelijke bezwaren tegen export van sensor-, wapen-, communicatie- en radarsystemen evenals de daaraan gerelateerde technologie heeft de MIVD ook in 2012 regelmatig overleg gevoerd

met de Defensie Materieel Organisatie (DMO). Daarnaast heeft de MIVD in nauwe samenwerking met de DMO adviezen verstrekt aan bedrijven die deelnemen aan het NAVO Helikopter project (NH-90).

De trend dat steeds meer defensieorderbedrijven activiteiten in het buitenland ontplooiën, heeft zich in 2012 voortgezet. Een aantal defensieorderbedrijven heeft in dat kader vestigingen in het buitenland geopend. In verband met mogelijke veiligheidsrisico's heeft de Nederlandse industrie een blijvende behoefte aan voorlichting over beveiliging. De MIVD en AIVD voorzien in die behoefte.

In samenwerking met de AIVD wordt ook aandacht besteed aan de toenemende *cyberactiviteiten*, gericht tegen de ICT-infrastructuur van de Nederlandse defensie-industrie.

Bij het uitbesteden van activiteiten van Defensie is de veiligheid van materieel en gegevens een belangrijk aandachtspunt. Dit betekent dat aan de betrokken bedrijven de gebruikelijke beveiligingsmaatregelen worden opgelegd (ABDO). De MIVD zal toezien op de implementatie en naleving daarvan. Gezien de omvang van de uitbestedingen door Defensie zal dit de nodige inspanning van de MIVD vergen.

• *Computer Network Defence*

De MIVD heeft in het kader van *Computer Network Defence* (CND) een liaison aangesteld bij het *Defensie Computer Emergency Response Team* (DefCERT) van het Joint IV Commando (JIVC) i.o. dat waakt over de beveiliging van de systemen en netwerken van Defensie. Ook is geïnvesteerd in de relatie met de defensie-industrie, zodat meldingen met betrekking tot *cyberincidenten* de MIVD vroegtijdig bereiken en een adequate respons mogelijk is. In dit verband zijn in 2012 met enkele bedrijven afspraken gemaakt voor de actieve detectie van digitale bedreigingen bij de defensie-industrie. Al vanaf de oprichting van het NCSC is daar een MIVD-liaison actief, die toeziet op een optimale samenwerking tussen NCSC en MIVD evenals met eveneens vertegenwoordigde instanties als AIVD, NFI en de Politie. In 2012 zijn specifieke inlichtingenrapportages opgesteld over de dreiging van *cyberspionage* en *cyberaanvallen* met een statelijke betrokkenheid. Ook zijn op deze onderwerpen de relaties met internationale I&V-partners versterkt.

• *Luchtfotografie*

De MIVD draagt nog steeds zorg voor de uitvoering van het Koninklijk Besluit (KB) Luchtfotografie, waarin het maken van opnamen vanuit luchtvaartuigen aan een vergunningplicht is onderworpen.

Zo zijn in 2012 in totaal 391 vergunningen afgegeven en zijn 53 controles uitgevoerd op gemaakte opnamen. Begin 2012 is de procedure gestart die moet leiden tot intrekking van dit KB.

• *Request for Visit (RfV)*

De MIVD behandelt RfV voor Nederlandse defensiemedewerkers die een dienstreis naar het buitenland maken, alsook voor buitenlanders die in Nederland een defensielocatie willen bezoeken. In 2012 zijn circa 1800 uitgaande en 250 inkomende RfV verwerkt. De AIVD behandelt de RfV voor buitenlandse bezoekers aan, en voor reizigers vanuit, de Nederlandse defensie-industrie. In 2011 heeft de MIVD de intentie uitgesproken deze taak te zijner tijd te concentreren bij de MIVD teneinde een eenduidig aanspreekpunt voor de defensie-industrie te creëren. Onder andere door gebrek aan (geautomatiseerde) middelen is het in 2012 nog niet mogelijk gebleken hier uitvoering aan te geven.

• *Elektronische veiligheidsonderzoeken*

De elektronische veiligheidsonderzoeken richten zich vooral op het controleren van de technische veiligheid van gespreksruimtes. In vergelijking met vorig jaar is het aantal aan een onderzoek onderworpen ruimtes onveranderd laag gebleven. De oorzaak hiervan lag in de zeer beperkte personele capaciteit. Medio 2012 is in het kader van de reorganisaties binnen Defensie een aanzet gegeven tot de integratie van het team Stralings- en elektronische veiligheidsonderzoeken van de Joint CIS Group van IVENT (JIVC i.o.) met de teams binnen de MIVD. Deze integratie en de recente vulling van een aantal vacatures zullen het aantal onderzoeken naar verwachting weer op peil brengen.

• *Vooruitblik 2013*

De Defensieorganisatie kan zich niet afsluiten voor de technische ontwikkelingen op de open markt. Concepten zoals *Bring Your Own Device (BYOD)*, *Cloud-storage* en een vergaande integratie van allerhande communicatiekanalen zullen uiteindelijk ook invloed hebben op Defensieorganisatie. De MIVD zal hiermee rekening houden. Immers een direct gevolg hiervan is een toenemende complexiteit en schaalgrootte van de ICT onderzoeken.

Ruimtes bedoeld voor gerubriceerde gesprekken worden in toenemende mate uitgerust met geavanceerde middelen die zijn voorzien van moderne netwerktechnologieën, zoals video conferencing. Deze ontwikkelingen noodzaken tot een verbreding van de scope van het elektronisch veiligheidsonderzoek.

Bovenstaande ontwikkelingen vergroten de kwetsbaarheid van Defensiesystemen waardoor de kans op compromittatie van gerubriceerde informatie eveneens toeneemt. Het hieruit voortvloeiende risico blijft een permanente zorg van de MIVD.

• Veiligheidsonderzoeken

De MIVD is bij wet (Wet Veiligheidsonderzoeken) belast met de uitvoering van veiligheidsonderzoeken naar (aspirant-) vertrouwensfunctionarissen bij het ministerie van Defensie en een deel van de defensieorderbedrijven. Voor aanstelling op een vertrouwensfunctie is een verklaring van geen bezwaar (VGB) noodzakelijk. Een VGB wordt afgegeven als op basis van een veiligheidsonderzoek niet blijkt dat sprake is van onvoldoende waarborgen dat de (aspirant-) vertrouwensfunctionaris onder alle omstandigheden de uit de vertrouwensfunctie voortvloeiende plichten getrouwelijk zal volbrengen. Naast initiële onderzoeken naar sollicitanten en personeel dat in aanmerking komt voor een vertrouwensfunctie op een hoger veiligheidsmachtigingsniveau, voert de MIVD periodiek hernieuwde onderzoeken uit. Doorgaans gebeurt dit om de vijf jaar. Ook worden incidenteel hernieuwde veiligheidsonderzoeken ingesteld wanneer gegevens ter kennis van de MIVD komen die hiertoe aanleiding geven. Binnen het ministerie van Defensie zijn commandanten verplicht relevante incidenten aan de MIVD te melden.

Het aantal aangevraagde veiligheidsonderzoeken bedroeg in 2012 circa vijftien duizend. Dit is vergelijkbaar met 2011. Het afgelopen jaar zijn 92 VGB's geweigerd en 59 ingetrokken. Dit is meer dan in 2011 het geval was. De reden hiervoor is gelegen in het feit dat de resultaten van de in 2011 in gang gezette dynamisering eerst in 2012 konden worden verwerkt.

De forse achterstanden uit het verleden zijn eind 2012 nagenoeg ingelopen. Dit is te danken aan de tijdelijke inzet van extra personeel ten koste van andere taken, het hanteren van een verhoogd risicomangement, voortgezette procesautomatisering en maatwerk.

• Bezwaarschriften en beroepszaken Wvo

Tegen het weigeren of het intrekken van de VGB kan door betrokkene bezwaar en beroep worden aangetekend. In 2012 zijn in totaal 52 bezwaarschriften ingediend. Daarvan zijn er zeventien afgedaan. Daarnaast zijn drie bezwaarschriften afgedaan die al in 2011 waren ingediend. De

resterende 35 bezwaarzaken zullen in 2013 worden afgedaan. Ten opzichte van 2011 (10) zijn daarmee in 2012 aanzienlijk meer bezwaarschriften ingediend. Deze toename is mede het gevolg van de dynamisering die met betrekking tot veiligheidsonderzoeken heeft plaatsgevonden. Van de zeventien afgehandelde bezwaarschriften zijn er vijf zonder tussenkomst van de Bezwarencommissie veiligheidsonderzoeken Defensie afgedaan. De andere bezwaarschriften zijn met tussenkomst van de bezwarencommissie afgedaan.

Van de vijf bezwaarschriften die zonder tussenkomst van de bezwarencommissie zijn afgedaan, is in vier gevallen het bezwaarschrift niet-ontvankelijk verklaard wegens formele gebreken. Eenmaal is een bezwaarschrift gegrond verklaard omdat aan betrokkene toezeggingen waren gedaan waaraan deze een gerechtvaardigd vertrouwen mocht ontleen dat de VGB zou worden afgegeven.

Van de twaalf bezwaarschriften die zijn afgedaan met tussenkomst van de bezwarencommissie heeft de bezwarencommissie in negen gevallen geadviseerd het bezwaar ongegrond te verklaren. In drie gevallen heeft de bezwarencommissie geadviseerd het bezwaar gegrond te verklaren. De minister heeft in al deze gevallen het advies van de bezwarencommissie overgenomen.

In 2012 is tienmaal beroep aangetekend tegen een beslissing op bezwaar. Dit is ruim drie keer zo vaak als in 2011. In vier zaken is in 2012 uitspraak gedaan, waarbij het in één geval ging om een beroepszaak die al in 2011 was ingediend. Het beroep is in drie gevallen gegrond verklaard en eenmaal ongegrond. Van de overige zaken wordt in 2013 een uitspraak van de rechter verwacht.

In 2012 is driemaal hoger beroep ingesteld tegen een uitspraak van de rechtbank, waarvan eenmaal door de betrokkene zelf. De Raad van State heeft in één zaak, die in 2011 was aangespannen, uitspraak gedaan en het hoger beroep gegrond verklaard. In de overige zaken wordt naar verwachting in 2013 uitspraak gedaan.

• Ontwikkelingen

De Beleidsregeling justitiële antecedenten bij veiligheidsonderzoeken Defensie en de Beleidsregeling justitiële antecedenten bij veiligheidsonderzoeken Koninklijke Marechaussee worden samengevoegd en geactualiseerd. Er wordt naar gestreefd deze nieuwe beleidsregeling in 2013 in

werking te laten treden. Hierdoor is sprake van verdere harmonisering met het door de AIVD gehanteerde beleid.

Daarnaast is in 2012 een Aanwijzing SG vastgesteld die regelt dat personeel dat wordt uitgezonden voor uitzending wordt gecontroleerd op justitiële antecedenten. Indien sprake is van justitiële antecedenten die aanleiding geven tot een veiligheidsonderzoek wordt betrokkene niet uitgezonden.

In het kader van het proces herijking vertrouwensfuncties hebben diverse Defensieonderdelen eind 2012 lijsten van vertrouwensfuncties aangeleverd bij de MIVD ter instemming. De MIVD zal toetsen in hoeverre inderdaad sprake is van een vertrouwensfunctie en of het voorgestelde veiligheidsmachtigingsniveau juist is. Het een en ander zal waarschijnlijk leiden tot een beperking van zowel het aantal vertrouwensfuncties bij Defensie als ook van het aantal functies op het hoogste veiligheidsmachtigingsniveau. Aan de andere kant is door de SG besloten dat alle militaire functies minimaal het veiligheidsmachtigingsniveau B (VMN B) hebben. Dit, omdat het VMN B noodzakelijk is bij uitzendingen en zo extra veiligheidsonderzoeken worden vermeden.

In 2012 is door de MIVD meer aandacht besteed aan voorlichting met betrekking tot zaken die (kunnen) leiden tot een (voornemen tot) weigering of intrekking van de VGB. Zo is onder meer voorlichting gegeven aan het Dienstencentrum Werving en Selectie. Deze activiteiten zullen in 2013 worden voortgezet en breder worden opgepakt.

De personele vulling is door verdere actieve werving in 2012 wat verbeterd. Niettemin blijft het een uitdaging om deze vulling volledig en constant te houden.

De MIVD wil in 2013 zoveel mogelijk waarborgen dat de veiligheidsonderzoeken voor tenminste 90 procent binnen de acht weken worden afgerond. Dit is mogelijk indien het aantal aanvragen niet substantieel hoger ligt dan op dit moment, vacatures zo spoedig mogelijk worden gevuld en het proces van veiligheidsonderzoeken verder wordt geautomatiseerd. Hiernaast bestaat de behoefte een aantal risicomangement maatregelen in 2013 terug te draaien en de diepgang van het onderzoek te verhogen door middel van extra naslagmogelijkheden.

• *Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV)*

In 2012 bestond de MIVD bijdrage net als voorgaande jaren uit het beschikbaar stellen van een groot aantal dreiginginschattingen, voor DTN en onder meer over de verschillende vitale sectoren en “nationale evenementen”. Deze dreiginginschattingen werden verder opgesteld voor onder andere bezoeken van bewindslieden en Kamerleden aan missiegebieden in het buitenland. Daarnaast heeft de MIVD informatie aangeleverd over de dreiging van internationale terroristische organisaties tegen Nederland en tegen uitgezonden Nederlandse militaire eenheden.

Ook heeft de MIVD in 2012 onder coördinatie van de NCTV een bijdrage geleverd aan de beleidsvorming voor ‘gewelddadige eenlingen’. Op basis van een scenarioanalyse van mogelijke dreigingen van gewelddadige eenlingen zijn door een expertgroep aanbevelingen gedaan op welke wijze de waarschijnlijkheid van een incident kan worden verkleind en wat beleidsmatig en operationeel is vereist om in voorkomend geval het incident te kunnen beheersen.

Hoofdstuk 4 | Verantwoorden

Het openbaar jaarverslag is slechts een onderdeel van de publieke verantwoording van de MIVD. De MIVD legt verantwoording af over de resultaten en werkwijze aan het kabinet, de Tweede Kamer, een aantal raden en overlegfora. Dit hoofdstuk behandelt het verantwoordingsproces. En er wordt aandacht besteed aan de evaluatie van de Wiv 2002 en het lerend vermogen van de organisatie.

Verantwoordelijkheid

De minister van Defensie draagt politieke verantwoordelijkheid voor het functioneren van de MIVD en legt daarover verantwoording af aan het parlement. De directeur MIVD rapporteert aan de minister van Defensie. De minister legt, gegeven de kaders waarbinnen geheimhouding is vereist, zo veel mogelijk in het openbaar verantwoording af. Over vertrouwelijke informatie informeert zij de Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CIVD).

Jaarlijks wijst de minister-president in het kader van de inlichtingentaak buitenland (e-taak) onderwerpen en aandachtsgebieden van onderzoek aan waarnaar de MIVD en AIVD onderzoek verrichten. De opdracht tot het uitvoeren van onderzoek is beschreven in een openbaar Aanwijzingsbesluit buitenlandtaak (Awb). Het besluit wordt gepubliceerd in de Staatscourant. De gedetailleerde invulling van de taakopdracht is opgenomen in een geheime bijlage en daarmee niet openbaar. De CDS stelt samen met H-DAB de IVD op. Hierin zijn de behoeften van alle defensieonderdelen integraal opgenomen.

De MIVD weegt in samenspraak met de behoeftestellers de behoeften en stelt prioriteiten. In het jaarplan wordt vastgelegd wat de MIVD het komende jaar gaat doen. Het jaarplan van de MIVD en het jaarplan van de AIVD worden onderling afgestemd en vastgesteld in de Raad voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten, een onderraad van de ministerraad. Tevens worden de jaarplannen van de beide diensten aangeboden aan de CIVD. De MIVD is onderworpen aan de parlementaire toetsing en legt in het openbaar jaarverslag verantwoording af over de realisatie van het MIVD jaarplan.

Raad voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (RIV)

De RIV is een onderraad van de ministerraad. De minister van Defensie is lid van de RIV. De RIV bespreekt onder leiding van de minister-president onderwerpen die betrekking hebben op inlichtingen- en veiligheidsvraagstukken. Deze onderwerpen worden voorbereid in het Comité Verenigde Inlichtingendiensten Nederland (CVIN). Wanneer het terrorisme betrof, gebeurde dit in het Gezamenlijk Comité Terrorismebestrijding (GCT). In 2013 vervalt het GCT als onderraad van de ministerraad en wordt het onderwerp terrorisme behandeld in het CVIN.

Comité Verenigde Inlichtingendiensten Nederland (CVIN)

Het CVIN is één van de twee ambtelijke voorportalen voor de RIV waarin de onderwerpen worden voorbereid die in de RIV aan de orde komen. Het CVIN staat onder leiding van de coördinator voor de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, tevens secretaris-generaal van het ministerie van Algemene Zaken. De directeur MIVD en het hoofd AIVD zijn - onder anderen - lid van het CVIN.

Gezamenlijk Comité Terrorismebestrijding (GCT)

Het GCT was in 2012 het andere voorportaal van de RIV. In het GCT komen al die zaken aan de orde die specifiek betrekking hebben op terrorisme en de bestrijding daarvan. Het GCT komt iedere maand bijeen en wordt voorgezeten door de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV). Daarbij wordt het dreigingsbeeld opgesteld en behandeld onder verantwoordelijkheid van de NCTV. De MIVD levert een bijdrage aan het dreigingsbeeld.

Tweede Kamer

In 2012 is met de Kamer in een Algemeen Overleg gesproken over twee openbare rapporten van de Commissie van Toezicht betreffende de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CTIVD). Het betrof het toezicht rapport inzake de inzet van SIGINT door de MIVD en het rapport inzake eerdere aanbevelingen van de CTIVD betreffende de MIVD. Verder is de Kamer geïnformeerd over Afghanistan, piraterij en Libië. Voorts is met de Kamer gesproken over de veiligheidsonderzoeken. Tot slot heeft de MIVD bijgedragen aan de beantwoording van kamervragen.

Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CIVD)

De CIVD van de Tweede Kamer is het parlementaire orgaan waar de minister vertrouwelijke informatie van de diensten aan kan verstrekken. De CIVD bestaat uit de fractievoorzitters uit de Tweede Kamer. Eventuele afsplitsingen van partijen maken geen deel uit van de CIVD. De CIVD brengt over haar werkzaamheden verslag uit aan de Tweede Kamer. Dit schriftelijk verslag bestaat uit een openbaar deel en een gerubriceerd deel. De CIVD vergadert regelmatig met de minister van Defensie, waarbij ook de secretaris-generaal van defensie en de directeur van de MIVD aanwezig zijn. Het gerubriceerde jaarverslag van de MIVD is een vast onderwerp van overleg.

Commissie van Toezicht betreffende de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CTIVD)

De onafhankelijke CTIVD is belast met het toezicht op de rechtmatigheid van de uitvoering van de Wiv 2002 en de Wvo door de MIVD en de AIVD. De CTIVD treedt tevens op als onafhankelijk adviseur bij de behandeling en beoordeling van klachten over het (vermeend) optreden van de MIVD.

De CTIVD bestaat uit drie leden en wordt ondersteund door een ambtelijk secretaris en een staf van onderzoekers.

In 2012 heeft de CTIVD over de MIVD één toezichtsrapport vastgesteld dat betrekking heeft op de MIVD. Het betreft een onderzoek naar de door de MIVD uitgebrachte ambtsberichten. Voorzien van de reactie van de minister is het rapport in hetzelfde jaar aan het parlement aangeboden. In 2012 had de CTIVD verder nog de rechtmatigheid van de samenwerking van de MIVD met buitenlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten in onderzoek. Het toezichtsrapport betreffende dit onderzoek wordt in 2013 verwacht.

In de Wiv 2002 is een notificatieverplichting opgenomen. Deze verplichting houdt in dat vijf jaar na de beëindiging van de daadwerkelijke uitoefening van enkele specifieke bijzondere bevoegdheden wordt onderzocht of daarvan verslag kan worden uitgebracht aan de persoon bij wie de bevoegdheid is uitgeoefend. De notificatieplicht geldt alleen voor de inzet van bijzondere bevoegdheden op personen vanaf de inwerkingtreding van de Wiv 2002, 29 mei 2002. Dit betekent dat vanaf 29 mei 2007 de notificatieplicht uitvoering heeft gekregen. Tot op heden heeft notificatieonderzoek niet geleid tot het uitbrengen van een notificatieverslag. De CTIVD wordt over de uitvoering van de notificatieverplichting geïnformeerd.

In 2012 zijn aan de CTIVD geen klachten doorgezonden in het kader van haar adviserende taak.

Voor nadere informatie wordt verwezen naar de eigen website van de CTIVD: www.ctivd.nl. Daarop worden de CTIVD rapporten en de reactie daarop van de minister gepubliceerd. De CTIVD brengt tevens een eigen jaarverslag uit, te raadplegen via de genoemde website.

Verzoek om kennisneming

In 2012 is gebruik gemaakt van de wettelijke mogelijkheid om van eventueel bij de MIVD vastgelegde gegevens kennis te nemen. Uitsluitend informatie die niet langer actueel is voor de taakuitvoering van de MIVD komt voor verstrekking in aanmerking. Niet-actuele gegevens worden echter alleen verstrekt indien daarmee geen bronnen en MIVD werkwijzen worden onthuld. Voorts worden persoonsgegevens van derden alleen verstrekt wanneer sprake is van een overleden echtgenoot, geregistreerd partner, kind of ouder van de aanvrager.

Bij de MIVD zijn in 2012 29 verzoeken tot kennisneming ingediend. Daarvan zijn er 14 afgehandeld. Daarnaast zijn 6 verzoeken uit 2011 in 2012 afgehandeld.

Van de in 2012 ontvangen en afgehandelde verzoeken hadden er 7 betrekking op eventueel aanwezige gegevens over de verzoeker zelf en 2 verzoeken betroffen gegevens over overleden familieleden. De overige afgehandelde inzageverzoeken hadden betrekking op diverse bestuurlijke aangelegenheden. In 2011 waren dit er 12, wat bijna een verdubbeling betekent van deze categorie (vaak omvangrijke) verzoeken.

In 2012 is 6 maal bezwaar ingediend tegen eerder genomen besluiten op verzoeken om kennisneming. Deze bezwaarzaken zullen in 2013 worden afgehandeld.

Klachten

Met een klacht over (vermeend) optreden van de MIVD kan men zich richten tot de minister van Defensie. Bij de behandeling van de klacht heeft de CTIVD een adviserende rol. Indien een klager zich niet kan vinden in de afhandeling van de klacht door de minister van Defensie kan hij zich vervolgens wenden tot de Nationale Ombudsman.

In 2012 zijn geen klachten ontvangen door de minister van Defensie over (vermeend) handelen van de MIVD. Een eind 2010 bij de Nationale Ombudsman neergelegde klacht, waarover eerder door de CTIVD was geadviseerd, is door de Nationale Ombudsman eind 2011 afgedaan. Naar het oordeel van de Nationale Ombudsman was de klacht ongegrond. Abusievelijk is deze klacht niet genoemd in het jaarverslag over 2011.

Wetgeving

In 2012 is de Tweede Kamer geïnformeerd over een voorgenomen evaluatie van de Wiv 2002 en de invulling daarvan. Begin 2013 zal het uit te voeren evaluatieonderzoek starten. Deze eerste evaluatie van de Wiv 2002 is onlosmakelijk verbonden met het al ingezette wetswijzigingstraject. Deze wetswijziging beoogt de niet-controversiële onderdelen uit het begin 2011 bij de Eerste Kamer ingetrokken wetsvoorstel tot wijziging van de Wiv 2002 (Post Madridwetsvoorstel) opnieuw te regelen en daarnaast tot een herziening te komen van de bepalingen betreffende SIGINT en Cyber. Met dit laatste wordt beoogd de Wiv 2002, in een veranderende technologisch complexe omgeving, zoveel mogelijk techniek onafhankelijk te maken. Tevens worden de juridische vraagstukken geadresseerd uit het door de CTIVD in 2011 uitgebrachte toezichtsrapport inzake de toepassing van SIGINT door de MIVD. De resultaten van de evaluatie zullen – voor zover zij daartoe aanleiding geven – in het lopende wetstraject worden meegenomen.

In 2013 zal naar verwachting tevens een voorstel tot wijziging van de Wet veiligheidsonderzoeken worden ingediend. Dit wetsvoorstel heeft ten doel om een wettelijke grondslag te geven voor de doorberekening van kosten aan de werkgever door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de minister van Defensie voor het verrichten van handelingen bij een veiligheidsonderzoek voor een persoon die een werkgever wil belasten met de vervulling van een vertrouwensfunctie.

Lerend Vermogen

Binnen de MIVD heeft de Devil's Advocate (DA) tot doel de kwaliteit van de (contra-) inlichtingenproducten van de MIVD evenals de daaraan ten grondslag liggende informatieverwervende processen te verbeteren. Een onderzoeksteam van beperkte omvang ondersteunt de DA in zijn werkzaamheden.

De DA toetst steekproefsgewijs (contra-) inlichtingenproducten door het opstellen van "reviews", waarin de kwaliteit en de voorspellende waarde van de analyses evenals het bronnengebruik kritisch tegen het licht worden gehouden. In de "reviews" is ook de eigenstandigheid van de informatiepositie van de MIVD een aandachtspunt. In 2012 zijn ca. 20 (contra-) inlichtingenrapporten *gereviewed*. Het aantal *gereviewde* rapporten of producten dat niet geheel voldoet aan de kwaliteitseisen van de MIVD is zeer gering.

De kwaliteitsverbetering van het analyseproces en de verbreding van het blikveld van de (contra-) inlichtingenanalist hebben ook in 2012 veel aandacht gekregen. In dat kader heeft de DA weer bijgedragen aan de organisatie van thema-Seminars voor de analist. Samenwerking met de opleidingen in het Defensie Inlichtingen- en Veiligheidsinstituut (DIVI) is daarbij van groot belang. Op het gebied van opleiding en onderwijs heeft de DA tevens nauw samengewerkt met de Nederlandse Defensie Academie (NLDA) bij de totstandkoming van een "Intelligence & Security"-track binnen de wetenschappelijke Mastersopleiding *Military Strategic Studies* van de NLDA. Deze gaat in januari 2013 voor het eerst van start. De DA stimuleert ook het lerend vermogen van de MIVD door een actieve rol te spelen in zowel de Defensiebrede evaluaties van de inlichtingenondersteuning van de buitenlandse missies van de krijgsmacht als de eigen MIVD-evaluaties van de door de MIVD in dat kader geleverde bijdragen. De DA draagt bij aan de consequente verwerking van de "Lessons Identified" van deze evaluaties in "Lessons Learned" voor mogelijke nieuwe missies.

Nawoord

Jaarverslag

De minister van Defensie stuurt elk jaar vóór 1 mei het openbare jaarverslag van de MIVD aan het parlement en aan de CTIVD. In het jaarverslag legt de minister verantwoording af over de aandachtsgebieden waarop de MIVD haar activiteiten in het afgelopen jaar heeft gericht en de aandachtsgebieden waarop de MIVD de activiteiten in het lopende jaar zal richten.

Vooruitblik op 2013

In maart 2013 vindt het bijzonder grootschalig evenement, de *Nuclear Security Summit* plaats, waaraan naar verwachting regeringsleiders van tenminste vijftig landen zullen deelnemen. De MIVD levert steun bij de voorbereiding en uitvoering.

De intensivering van de samenwerking binnen het I&V- netwerk is voor 2013 één van de aandachtspunten net als het uitwerken van de mogelijkheden tot intensivering van de samenwerking met (inter)nationale partners.

Lijst met afkortingen

ABB	Afstemmingsoverleg Bewaken en Beveiligen
ABBA	Afstemmingsoverleg Bewaken, Beveiligen en Alertering
ABDO	Algemene Beveiligingseisen voor Defensieopdrachten
ACIV	Afdeling Contra- Inlichtingen en Veiligheid
ACOTA	African Contingency Operations and Training Assistance
ADD	Audit Dienst Defensie
AFRICOM	African Command
AIVD	Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst
AMISON	African Union Mission to Somalië
ANSF	Afghan National Security Force
AQAS	Al-Qa'ida op het Arabisch schiereiland
AQIM	Al-Qa'ida in de Islamitische Maghreb
AS	Afdeling Signals Intelligence
ASEAN	Association of Southeast Asian Nations
Awb	Aanwijzingsbesluit buitenland
BICES	Battlefield Information Collection and Exploitation systems
BICT	Bureau Informatie Communicatie Technologie
BiH	Bosnië-Herzegovina

BMP	Best Management Practices
BS	Bestuursstaf
BYOD	Bring Your Own Device
CBRN/E	stuurgroep Chemisch, Biologisch, Radiologisch, Nucleair en Explosief
CDS	Commandant der Strijdkrachten
CIC	Civil Intelligence Community
C-IED	Taskforce Counter Improvised Explosive Devices
CIVD	Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten
CLASSINT	Classified Intelligence
CNA	Computer Network Attack
CND	Computer Network Defence
CNE	Computer Network Exploitation
CTIVD	Commissie van Toezicht op de Inlichtingen en Veiligheidsdiensten
CVIN	Comité Verenigde Inlichtingendiensten Nederland
CWC	Chemical Weapons Convention
DA	Devil's Advocate
DefCERT	Defensie Computer Emergency Response Team
DIVI	Defensie Inlichtingen- en Veiligheidsinstituut

DIVR	Defensie Inlichtingen- en Veiligheidsraad
DMO	Defensie Materieel Organisatie
DRC	Democratische Republiek Congo
DTN	Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland
EDA	European Defence Agency
EEAS	Europese External Action Service
EODD	Explosieven Opruimingsdienst Defensie
EUFOR	European Forces
EULEX	European Rule of Law Mission (Kosovo)
EUMS	European Union Military Staff
EUSatCen	European Satellite Centre
EUSEC	European Communications Security and Evaluation Agency of the Standing Group
EU SITCEN	EU Situation Centre
ETSI	European Telecommunication Standardisation Institute
FIOD	Fiscale Inlichtingen en Opsporingsdienst
FoM	Freedom of Movement
GCC	Gulf Cooperation Council

GCT	Gezamenlijk Comité Terrorismebestrijding
GEOINT	Geospatial Intelligence
GIS	Geografisch Informatiesysteem
GPM	Geïntegreerde Politie-trainingsmissie
H-DAB	Hoofddirecteur Algemene Beleidszaken
HUMINT	Human Intelligence
HV	Hoge Vertegenwoordiger
IAEA	Internationale Atoomenergieagentschap
IDC	Intelligence Directors Conclave
IG	Internationale Gemeenschap
IMINT	Imagery Intelligence
IND	Immigratie- en Naturalisatiedienst
ISAF	International Security Assistance Forces
I&V	Inlichtingen- en Veiligheid
IVD	Inlichtingen- en Veiligheidsbehoefte Defensie
JISTARC	Joint Intelligence Surveillance Target Acquisition and Reconnaissance
JIVC	Joint IV Commando
KB	Koninklijk Besluit

KFOR	NATO Kosovo Force
KLPD	Korps Landelijke Politie Dienst
MIC	Military Intelligence Committee
MISWG	Multinational Industrial Security Working Group
MIVD	Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst
MoU	Memoranda of Understanding
NCSC	Nationaal Cyber Security Centrum
NCTV	Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid
NFI	Nederlands Forensisch Instituut
NIFC	Nato Intelligence Fusion Center
NLDA	Nederlandse Defensie Academie
NSO	Nationale Sigint Organisatie
OPCW	Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons
OSINT	Open source Intelligence
PAG	Pirate Action Groups
PIDS	Platform Interceptie Decryptie en Signaalonderzoek
R&D	Research and Development
RIV	Raad voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

SAF	Sudanese Armed Forces
SIGINT	Signals Intelligence
SLV	Space Launch Vehicle
SMT	Sociaal Medisch Team
SNG	Somali National Government
SPLA	Sudan People's Liberation Army
SPLM	Sudan People's Liberation Movement
SSD	Security Sector Development-programma
SWD	Secure Werkplek Defensie
UCP	Unit Contraproliferatie
UNMISS	United Nations Mission in South Sudan
UNTSO	United Nations Truce Supervision Organization
USSC	United States Security Coördinator
VPD	Vessel Protection Detachments
Wiv 2002	Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten
Wvo	Wet veiligheidsonderzoeken

Dit MIVD Jaarverslag van 2012 is een uitgave van
Bestuurstaf/Militaire Inlichtingen en Veiligheidsdienst Defensie

Foto's: Audio Visuele Dienst Defensie

Layout: Grafische Dienst/AVDD, Den Haag

